

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

другий (магістерський) рівень вищої освіти

**на тему: Теоретико-організаційні аспекти обліково-контрольного
процесу складання балансу підприємства**

Виконала: **Дмитриченко Ірина Леонідівна**
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник: **Гаркуша Сергій Анатолійович**
доцент кафедри обліку і оподаткування

Рецензент: **Волкова Наталія Миколаївна**
бухгалтер ТОВ «КОНСАЛТИНГОВА АГЕНЦІЯ
«ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ»
м. Київ

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Ступінь вищої освіти

Магістр

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Затверджую:

Завідувач кафедри

І.М. НАЗАРЕНКО

« 08 » листопада

2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Дмитриченко Ірині Леонідівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Теоретико-організаційні аспекти обліково-контрольного процесу складання балансу підприємства

2. База практичного дослідження:

ТОВ «Консалтингова Агенція «Ділові Партнери» м. Київ

керівник роботи **Гаркуша Сергій Анатолійович, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

25.11. 2024 р. № 3878/ос

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 08 грудня 2025 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова, статистична, бюджетна та податкова звітність, законодавчо - нормативні акти з питань обліку і контролю, монографії, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку, аналізу, аудиту і контролю.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити економічну сутність бухгалтерського балансу та розкрити його значення;

вивчити еволюцію та історичні передумови формування балансового узгодження;

проаналізувати нормативно-правову базу, що регулює процес складання балансу та організацію контролю в Україні, визначити ключові стандарти та вимоги;

охарактеризувати організаційні та методичні засади облікового процесу складання балансу на прикладі ТОВ «Консалтингова агенція «Ділові Партнери»;

проаналізувати фінансовий стан підприємства на основі показників балансу;

визначити проблеми та ризики обліково-контрольного процесу формування балансу на підприємстві;

розробити шляхи удосконалення організації бухгалтерського обліку та контролю процесу складання балансу із використанням автоматизованих систем;

сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

«08» листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2024 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2024 р. - січень 2025 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2025 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2025 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2025 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2025 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	01-04 грудня 2025 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-10 грудня 2025 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	08 грудня 2025 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	08-10 грудня 2025 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	11-12 грудня 2025 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Ірина ДМИТРИЧЕНКО

Керівник роботи

Сергій ГАРКУША

Анотація

Дмитриченко І.Л. Теоретико-організаційні аспекти обліково-контрольного процесу складання балансу підприємства.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за освітньою програмою «Облік і оподаткування» зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Сумський національний аграрний університет, Суми, 2025

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні основи обліку і контролю складання балансу на підприємстві. Висвітлено економічний зміст балансу підприємства, його економічну роль та важливість при складанні фінансової звітності підприємств. Охарактеризовано чинники, що впливають на формування балансу, зокрема зовнішні (економічне середовище, податкове законодавство, кредитна політика) та внутрішні (фінансова дисципліна контрагентів, ефективність ведення бухгалтерського обліку, організаційна структура підприємства, використання сучасних цифрових рішень).

Розглянуто нормативно-правове регулювання обліково-контрольного процесу відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Проаналізовано методи складання балансу, включаючи механізми моніторингу, інвентаризації, використання цифрових технологій для контролю фінансових ризиків та автоматизацію фінансових розрахунків.

Досліджено ретроспективу розвитку балансового узгодження, як складову бухгалтерського обліку та форми фінансової звітності. Дослідили еволюцію розвитку від простого інструмента перевірки до комплексного методу ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. Зміни які відбулися від середньовічного подвійного запису до сучасних автоматизованих систем і міжнародних стандартів.

Практичне дослідження проведено на базі ТОВ «КА «Ділові Партнери», що дозволило оцінити процес складання балансу підприємства, виявити проблеми у системі фінансового контролю та запропонувати шляхи їх вирішення.

Визначено, що основними проблемами є велике навантаження на одного бухгалтера, недостатній контроль за фінансовими потоками, відсутність

автоматизованої аналітики, що ускладнює прийняття управлінських рішень, недосконалість методик оцінки залучення кредиторських коштів та розширення бухгалтерської служби.

З метою підвищення ефективності складання балансу та контролю запропоновано низку удосконалень, серед яких: автоматизація бухгалтерського обліку, інтеграція сучасних інформаційних систем, розширення можливостей внутрішнього фінансового контролю, застосування програмного забезпечення для прогнозування фінансових ризиків.

Використання новітніх технологій забезпечить точний аналіз складання балансу, а також своєчасно виявляти відхилення та проблемні ділянки у веденні синтетичного та аналітичного обліку, здійснювати точний і комплексний аналіз формування балансових показників та показників ліквідності підприємства.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці комплексного підходу до вдосконалення обліку і контролю складання балансу на підприємствах різних галузей економіки. Практичне значення роботи полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для підвищення фінансової стійкості та ефективності складання балансу в умовах цифрової трансформації.

Запропоновані заходи можуть бути впроваджені на підприємствах будь-якої форми власності для зниження фінансових ризиків та покращення ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності. Одержані результати можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях у сфері бухгалтерського обліку, фінансового аналізу, аудиту процесу складання балансу та оцінки ризиків в умовах цифровізації економіки.

Ключові слова: бухгалтерський облік, баланс, контроль, фінансова стабільність, автоматизація, балансове узгодження, управління, ризики.

Summary

Dmytrychenko Iryna. Theoretical and Organizational Aspects of the Accounting and Control Process of Preparing a Company's Balance Sheet.

Qualification work for obtaining a Master's degree in the educational program «Accounting and Taxation» in the specialty 071 «Accounting and Taxation». Sumy National Agrarian University, Sumy, 2025.

The qualification work examines the theoretical and practical foundations of accounting and control of drawing up the balance sheet at an enterprise. The economic content of the enterprise's balance sheet, its economic role and importance in drawing up the financial statements of enterprises are highlighted. The factors that influence the formation of the balance sheet are characterized, in particular external (economic environment, tax legislation, credit policy) and internal (financial discipline of counterparties, efficiency of accounting, organizational structure of the enterprise, use of modern digital solutions).

The regulatory and legal regulation of the accounting and control process in accordance with national and international accounting standards is considered. The methods of preparing the balance sheet were analyzed, including mechanisms for monitoring, inventory, the use of digital technologies to control financial risks and the automation of financial calculations.

The retrospective development of balance sheet reconciliation as a component of accounting and a form of financial reporting was studied. The evolution of development from a simple verification tool to a comprehensive method of accounting and financial reporting was studied. The changes that have occurred from medieval double-entry to modern automated systems and international standards.

A practical study was conducted on the basis of LLC «KA «Business Partners», which allowed us to evaluate the process of preparing the balance sheet of the enterprise, identify problems in the financial control system and suggest ways to solve them.

It was determined that the main problems are a large load on one accountant, insufficient control over financial flows, the lack of automated analytics, which

complicates the adoption of management decisions, imperfection of methods for assessing the attraction of creditor funds and the expansion of the accounting service.

In order to increase the efficiency of balance sheet preparation and control, a number of improvements have been proposed, including: automation of accounting, integration of modern information systems, expansion of internal financial control capabilities, application of software for forecasting financial risks.

The use of the latest technologies will provide an accurate analysis of balance sheet preparation, as well as timely detection of deviations and problem areas in the conduct of synthetic and analytical accounting, and an accurate and comprehensive analysis of the formation of balance sheet indicators and liquidity indicators of the enterprise.

The scientific novelty of the study lies in the development of an integrated approach to improving accounting and control of balance sheet preparation at enterprises of various sectors of the economy. The practical significance of the work lies in the possibility of using the proposed recommendations to increase financial stability and efficiency of balance sheet preparation in the conditions of digital transformation.

The proposed measures can be implemented at enterprises of any form of ownership to reduce financial risks and improve accounting and financial reporting. The results obtained can be used in further scientific research in the field of accounting, financial analysis, audit of the balance sheet preparation process and risk assessment in the context of digitalization of the economy.

Keywords: accounting, balance sheet, control, financial stability, automation, balance sheet reconciliation, management, risks.

ЗМІСТ

	ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1	Економічний зміст балансу підприємства	10
1.2	Нормативне регулювання обліково-контрольного процесу складання балансу підприємства	15
1.3	Ретроспектива розвитку балансового узгодження як складової методу бухгалтерського обліку та форми фінансової звітності	17
РОЗДІЛ 2	ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА	23
2.1	Організаційно-економічна характеристика підприємства	23
2.2	Інформаційні джерела та алгоритм формування активів та пасивів балансу	37
2.3	Шляхи удосконалення методики складання балансу підприємства	48
РОЗДІЛ 3	ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА	57
3.1	Мета, завдання і основні методи та прийоми аудиту балансу	57
3.2	Методика перевірки достовірності показників балансу	62
3.3	Удосконалення контрольного процесу складання балансу підприємства	67
	ВИСНОВКИ	73
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
	ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми дослідження Діяльність кожного підприємства неможлива без ведення бухгалтерського обліку. Саме облік забезпечує керівництво, власників та контролюючі органи достовірними даними про фінансовий стан підприємства і його результати діяльності. Облікові дані використовуються для економічного аналізу і розроблення фінансових стратегій на майбутнє.

Дані бухгалтерського обліку є базою для складання балансу, які відображають реальний стан підприємства. Ключовою роллю балансу як основного елемента фінансової звітності - його відображення фінансового стану підприємства на певну дату та є основою для прийняття управлінських рішень, оцінки платоспроможності й ліквідності, а також забезпечення прозорості перед контрагентами. У сучасних умовах, з урахуванням цифровізації економіки, впровадження автоматизованих систем обліку та посилення вимог до відповідності (НП(С)БО) України і міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ), обліково-контрольний процес складання балансу набуває особливого значення.

Саме ефективна організація цього процесу дозволяє своєчасно виявляти відхилення, запобігати помилкам і шахрайству, а також мінімізувати ризики, що можуть призвести до фінансових втрат або кризового стану установи. Водночас недостатня увага до теоретично-організаційних аспектів, таких як чітке визначення процедур контролю, стандартизація облікових операцій чи використання сучасних інформаційних технологій, може призвести до неточностей у балансі.

Отже, дослідження теоретико-організаційних аспектів обліково-контрольного процесу є актуальним через необхідність адаптації підприємств до змін у нормативно-правовій базі, зростання складності господарських операцій і потреби у підвищенні ефективності внутрішнього контролю.

Ступінь розробленості питання. Аналіз наукової літератури та дисертаційних досліджень свідчить, що проблема теоретико-організаційних основ

формування бухгалтерського балансу є широко дослідженою у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Значний внесок у розвиток наукових підходів до організації обліково-контрольних процедур зробили такі науковці, як Банера Н. [2], Бондаренко Н. [3], Велієва В. [4], Гаркуша С. [5], Корольок Т. [8], Погорелова Т. [14], Рогоза А. [24], Серпенінова Ю. [25] та інші.

У працях цих авторів висвітлюються ключові аспекти побудови балансу, зокрема: методологічні підходи до оцінювання активів і зобов'язань, принципи систематизації облікових даних, організація внутрішнього контролю та роль аудиту у забезпеченні достовірності звітної інформації. Дослідники наголошують на необхідності удосконалення процедур контролю, стандартизації методів оцінки статей звітності, а також впровадженні ефективних інструментів перевірки на кожному етапі формування балансу.

Незважаючи на певний прогрес у дослідженні, існує недостатньо вивчених питань, що підкреслює актуальність даного дослідження.

Кваліфікаційна робота виконана відповідно до напрямків науково-дослідних робіт Сумського національного аграрного університету з теми: «Теоретичні, методологічні та практичні аспекти трансформації формування та аудиту обліково-звітної компоненти управління підприємств (установ, організацій) в транспарентних умовах інноваційної економіки» (номер державної реєстрації 0122U001378).

Мета дослідження полягає у вивченні теоретико-організаційних аспектів обліково-контрольного процесу складання балансу підприємства.

Завдання дослідження. У дослідженні в кваліфікаційній роботі було визначено завдання, які мають як теоретичний, так і практичний характер: дослідити економічну сутність бухгалтерського балансу та розкрити його значення як ключової форми фінансової звітності підприємства; вивчити еволюцію та історичні передумови формування балансового узгодження як методу бухгалтерського обліку; проаналізувати нормативно-правову базу, що регулює процес складання балансу та організацію контролю в Україні, визначити ключові стандарти та вимоги; охарактеризувати організаційні та методичні засади облікового процесу складання балансу на прикладі ТОВ «Консалтингова агенція

«Ділові Партнери»; проаналізувати фінансовий стан підприємства на основі показників балансу, оцінити його ліквідність, фінансову стійкість та ефективність діяльності; визначити проблеми та ризики обліково-контрольного процесу формування балансу на підприємстві; розробити шляхи удосконалення організації бухгалтерського обліку та контролю процесу складання балансу із використанням автоматизованих систем.

Методи дослідження. Дослідження базується на діалектичному методі пізнання та використовує різні загальнонаукові методи, такі як спостереження, порівняння, абстракція, індукція і дедукція, вимірювання взаємозв'язків, аналіз та синтез, історичний і логічний підходи, узагальнення.

Об'єктом дослідження є теоретико-організаційні аспекти обліково-контрольного процесу складання балансу підприємства на базі ТОВ «Консалтингова агенція «Ділові Партнери» м. Київ.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-організаційних аспектів обліково-контрольного процесу складання балансу підприємства.

Інформаційна база дослідження: документація підприємства, яка була надана для аналізу, статті, вебінари з досліджуваного питання, результати міжнародних та відчизняних наукових конференцій.

Наукова новизна дослідження полягає в удосконаленні теоретико-організаційних аспектів обліково-контрольного процесу складання балансу підприємства. А, саме:

- уточнено економічну сутність бухгалтерського балансу, що розглядається не лише як форма фінансової звітності, а як елемент обліково-контрольного процесу, який забезпечує інформаційну базу для управлінських рішень та внутрішнього контролю;
- поглиблено історичну ретроспективу розвитку балансового узгодження шляхом виділення шести етапів трансформації балансу – від економічної категорії до сучасної цифрової моделі формування та контролю звітності;
- удосконалено підхід до класифікації елементів балансу, який передбачає їх оцінювання не тільки за економічним змістом, а й за контрольними параметрами – рівнем ризику, ліквідності та впливом на прийняття управлінських рішень;

- розширено методичний підхід до організації обліково-контрольного процесу, що включає поєднання інвентаризаційних процедур, автоматизованого звіряння даних та внутрішнього аудиту на етапі складання балансу;
- запропоновано удосконалення процесу формування балансу на підприємстві, яка передбачає впровадження автоматизованих інструментів контролю (ERP-системи, електронний документообіг, аналітичні модулі звіряння рахунків), що підвищує оперативність та достовірність звітності;
- обґрунтовано напрями підвищення ефективності балансового узгодження на малих підприємствах, зокрема шляхом оптимізації облікової політики, зниження обсягів дебіторської заборгованості та посилення контролю за грошовими потоками.

Практичне значення одержаних результатів полягає у наданні пропозицій та рекомендацій, що описані в кваліфікаційній роботі для удосконалення теоретико-організаційних аспектів обліково-контрольного процесу складання балансу підприємства.

Апробація результатів дослідження. Результати проведених досліджень, що містяться в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на IV Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених «Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі» (м. Чернігів, 20 березня 2025 р.) та III Міжнародній науково-практичній конференції «Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри» (м. Одеса, 06 листопада 2025 р.).

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Основна частина роботи викладена на 70 сторінках друкованого тексту, включаючи 15 таблиць та 2 рисунки. Список використаної літератури містить 30 джерел. Повний обсяг роботи складає 83 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічний зміст балансу підприємства

У сучасному динамічному швидкозмінному світі, жодне підприємство, організація або державна установа не може вести свою діяльність без бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік являє собою систематичний процес отримання, вимірювання, фіксації та узагальнення даних про господарську діяльність підприємства, а також їх збереження й передачу внутрішнім і зовнішнім користувачам для забезпечення обґрунтованого управлінського та економічного вибору [20].

Головною метою бухгалтерського обліку є формування для користувачів повної, достовірної та неупередженої інформації, необхідної для прийняття управлінських і фінансових рішень. Реалізація цієї мети забезпечується через низку взаємопов'язаних процесів, що формують зміст облікової системи.

По-перше, проводиться ідентифікація необхідної інформації, що включає збирання та оформлення первинних документів, які підтверджують факти здійснення господарських операцій.

По-друге, відбувається вимірювання інформації за допомогою натуральних, трудових та грошових вимірників, що забезпечує кількісну оцінку об'єктів обліку.

Наступним етапом є реєстрація інформації, тобто систематичне внесення даних до бухгалтерських реєстрів відповідно до документально оформлених операцій.

Далі здійснюється накопичення інформації, яка групується в облікових реєстрах за певними ознаками, що дає змогу систематизувати дані для подальшого узагальнення.

Важливою складовою є зберігання інформації, яке передбачає підтримання організованої системи архівування документів із дотриманням визначених законодавством строків.

Завершальним етапом виступає передача інформації, пов'язана з наданням сформованих облікових даних зацікавленим користувачам — як внутрішнім, так і зовнішнім.

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, для всіх форм підприємств, який ведеться згідно п. 2 ст. 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [20].

Первинні документи становлять фундамент бухгалтерського обліку, тоді як його завершальним етапом є формування бухгалтерського балансу – ключового звітного документа, що відображає фінансовий стан підприємства на конкретну дату через показники активів, зобов'язань і власного капіталу.

Слово «баланс» (лат. *Bis* - двічі, *lans* - чаша терезів) означає дві чаші, як символ рівноваги. Загальне та широке його використання починається з XIV ст. у Західній Європі, зокрема Італії та Німеччині.

Баланс – це метод відображення стану господарських засобів (майна) за їх складом та джерелами утворення у вартісній оцінці на певну дату. За зовнішнім видом бухгалтерський баланс має вигляд з двох частин, показано в таблиці 1.1, де з лівої частини відображається майно підприємство і має назву «Актив», а з правої частини відображається власний капітал і зобов'язання – «Пасив». Іншими словами, актив відображає майно підприємства (товар, основні засоби, грошові кошти, тощо), а пасив відображає шляхи отримання майна підприємства.

Таблиця 1.1 – Зовнішній вид бухгалтерського балансу

АКТИВ	ПАСИВ
Майно підприємства	Власний капітал і зобов'язання

**Джерело: Узагальнено автором*

Значення балансу є неймовірно важливим, адже згідно зі своїм статутом, кожне підприємство займається господарською діяльністю, використовуючи

матеріальні (основні та оборотні засоби) та нематеріальні активи, а також фінансові ресурси. Для забезпечення ефективного управління підприємством необхідно регулярно оцінювати наявність, рух та використання цих ресурсів. Він детально відображає структуру активів і пасивів, їх походження та призначення, що дозволяє аналізувати фінансовий стан підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення [4].

У бухгалтерському балансі всі господарські ресурси підприємства та джерела їх фінансування подаються у структурованому вигляді у формі статей балансу – економічно однорідних груп показників. Кожна стаття має власну назву, код і відображається окремою сумою. За змістом статті поділяються на активні, що характеризують склад і розміщення активів підприємства, та пасивні, які відображають зобов'язання та види капіталу. Отже, бухгалтерський баланс забезпечує структуроване й системне відображення інформації про майновий стан підприємства та джерела його формування.

Статті активу відображають ресурси, що перебувають у розпорядженні підприємства, зокрема основні засоби, запаси, грошові кошти та дебіторську заборгованість. Натомість статті пасиву характеризують джерела формування цих ресурсів, включаючи власний капітал, прибуток, банківські кредити й розрахунки з постачальниками. Обов'язковою вимогою бухгалтерського балансу є рівність між активом і пасивом.

В Україні згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [11], Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [20] баланс має вигляд, який показано в таблиця 1.2.

До розділу I «Необоротні активи» включаються ресурси, призначені для довгострокового використання підприємством. До них належать нематеріальні активи, основні засоби (у первісній та залишковій вартості, при цьому саме залишкова вартість враховується у валюті балансу), а також довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість та інші активи, строк корисного використання яких перевищує один рік.

Таблиця 1.2 – Структура балансу підприємства

№ розділу	АКТИВ	№ розділу	ПАСИВ
1.	Необоротні активи	1.	Власний капітал
2.	Оборотні активи	2.	Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення
3.	Витрати майбутніх періодів	3.	Поточні зобов'язання
		4.	Доходи майбутніх періодів

**Джерело: Узагальнено автором на основі [16]*

II розділ «Оборотні активи» охоплює ресурси, які підприємство планує реалізувати, спожити або перетворити на грошові кошти протягом операційного циклу або в межах 12 місяців з дати складання балансу. До цієї групи належать виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари, дебіторська заборгованість, векселі, грошові кошти та їх еквіваленти. Еквівалентами грошових коштів визнаються короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які швидко конвертуються у гроші та мають мінімальний ризик зміни вартості.

У III розділі «Витрати майбутніх періодів» відображають витрати, понесені у поточному або попередніх періодах, але призначені для включення до витрат майбутніх звітних періодів. Вони показують частину витрат, яка підлягає розподілу на наступні періоди відповідно до принципу нарахування та відповідності доходів і витрат.

У пасиві бухгалтерського балансу виділяють чотири розділи, кожен з яких систематизує джерела формування активів підприємства відповідно до їх економічної природи та строків погашення.

До I розділу «Власний капітал» включають показники, що характеризують частину активів, яка належить власникам підприємства і залишається після виконання всіх зобов'язань. До цієї групи належать статутний, пайовий, додатковий та резервний капітал, а також нерозподілений прибуток. Власний капітал виступає основним та найбільш стабільним джерелом фінансування діяльності підприємства.

II розділ «Довгострокові зобов'язання» відображає заборгованість, строк погашення якої перевищує один рік. До нього належать довгострокові кредити банків, зобов'язання за випущеними облігаціями та інші борги, що забезпечують підприємству фінансові ресурси на тривалий період.

У III розділі «Поточні зобов'язання» показуються боргові зобов'язання, які мають бути погашені протягом року від дати складання балансу. Сюди належать короткострокові кредити банків, видані векселі, кредиторська заборгованість за поставки й послуги, а також зобов'язання перед бюджетом, фондами соціального страхування та працівниками з оплати праці.

До IV розділу «Доходи майбутніх періодів» включаються кошти, отримані підприємством у поточному чи попередніх періодах, але такі, що належать до доходів наступних звітних періодів. До них, зокрема, відносять попередню оплату, отриману за оренду необоротних активів та інші авансові надходження.

Загальні підсумки активу та пасиву балансу мають збігатися — це є ключовою умовою правильного його формування. Така рівність зумовлена тим, що обидві частини балансу відображають одні й ті самі господарські засоби у грошовому вимірі, але згруповані за різними ознаками: в активі — за їх складом і розміщенням, у пасиві — за джерелами їх походження. Кожен вид майна, поданий в активі, має відповідне джерело фінансування, зазначене в пасиві. Порушення рівності між підсумками активу й пасиву свідчить про допущені помилки під час складання балансу [4].

Отже, структура бухгалтерського балансу дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, характеризуючи його господарські ресурси та джерела їх формування на певну дату у грошовому вираженні, що робить баланс основною формою фінансової звітності.

1.2 Нормативне регулювання обліково-контрольного процесу складання балансу підприємства

Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку охоплює систему актів, прийнятих на рівні державної влади, Міністерства фінансів України, інших відомств, а також внутрішніх регламентів підприємств. Сукупність цих документів забезпечує ефективне функціонування та розвиток обліку і звітності. Нормативні акти мають чітку ієрархію, а в українській практиці сформована багаторівнева система регулювання, у межах якої правила ведення облікової інформації вибудовуються від загальних положень до більш конкретизованих [25].

Бухгалтерський баланс за всю історію існування змінювався в залежності від потреб бізнесу. В Україні реформа в системі бухгалтерського обліку розпочалася у 1992 році з підписання Указу Президента України №303 «Про перехід України до загальноприйнятої у міжнародній практиці системи обліку та статистики»[23]. З 1999 року введення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності регламентувався стандартами бухгалтерського обліку, які розроблялися до вимого міжнародних положень та особливостей системи обліку, підлаштовуючи під Український бізнес. П(С)БО №2 «Баланс» чітко прописаний зміст і форма балансу та загальні вимоги до розкриття його статей [16]. Баланс складався за формою №1, яка затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 року №87 і зареєстрована в Міністерстві юстиції України 21.06.1999 року за №391/3684. У формі №1 балансу зазначено лише назви статей, а П(С)БО 2 розписаний повністю їх зміст, а саме, детальну характеристику рахунків – інформаційних джерел, з яких береться інформація для заповнення тієї чи іншої статті. Це був не кінцевий результат, статті балансу змінювалися залежно від змін, внесених наказами Міністерства фінансів України (за період чинності П(С)БО 2 їх налічувалося 15).

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»,затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р.

№73, Баланс (Звіт про фінансовий стан) – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал [11].

У НП(С)БО 1 наведене наступне визначення «Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, яка дає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період» [11].

Відповідно до НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [13] установлюється порядок виправлення помилок, а також правила внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності.

Положення цього Національного стандарту [11] застосовуються під час підготовки фінансової звітності всіма підприємствами та юридичними особами незалежно від форми власності, за винятком бюджетних установ і тих суб'єктів господарювання, які відповідно до законодавства складають звітність за міжнародними стандартами.

Згідно з НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» встановлюються спрощені вимоги до складання фінансової звітності малих і мікропідприємств. Стандарт визначає зміст, форму та порядок заповнення балансу і звіту про фінансові результати для малого підприємства (форми № 1-м та № 2-м) і для мікропідприємства (форми № 1-мс та № 2-мс), при цьому показники звітів подаються в тисячах гривень з одним десятковим знаком [12].

Хоча в Україні немає окремого стандарту внутрішнього контролю, підприємства керуються рекомендаціями Міністерства фінансів та Кодексом етики професійних бухгалтерів, який базується на міжнародних стандартах. Згідно зі ст. 13 Закону №996-XIV, керівник підприємства відповідає за організацію бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю [20].

Головні тези:

- забезпечення правильності первинних документів, які є основою для формування балансу;

- проведення інвентаризації активів і зобов'язань, які регулюється Наказом Мінфіну №879 від 02.09.2014 року «Про затвердження порядку проведення інвентаризації» [17];

- звірення сальдо рахунків і контроль за відповідністю облікової політики стандартам.

Накази та рекомендації Міністерства фінансів України, наприклад, Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджені наказом Мінфіну №635 від 27.06.2013 року [9], визначають принципи формування облікової політики, яка включає контрольні процедури для складання балансу.

У сучасних умовах нормативні акти враховують цифровізацію обліково-контрольного процесу. Наказ Мінфіну №557 від 06.06.2017 року [18] регулює подання фінансової звітності в електронному вигляді, що вимагає автоматизованих систем контролю для забезпечення точності даних балансу.

Нормативне регулювання обліково-контрольного процесу складання балансу підприємства в Україні базується на комплексі законодавчих актів (Закон №996-XIV), національних стандартів (НП(С)БО), а для окремих суб'єктів за міжнародними стандартами (МСФЗ). Воно встановлює чіткі вимоги до методології обліку, організації внутрішнього контролю, інвентаризації та оцінки показників балансу, а також враховує сучасні тенденції цифровізації, сприяючи достовірності, прозорості та відповідності звітності.

1.3 Ретроспектива розвитку балансового узгодження як складової методу бухгалтерського обліку та форми фінансової звітності

Баланс, як одна з ключових економічних категорій, використовувався в економічному житті ще з давніх часів. У Стародавньому Китаї матеріальні баланси застосовувалися для контролю за рухом і збереженням цінностей, у Греції – для обліку господарств та кредитних установ, а в Римі – на державному рівні для управління та контролю. У Стародавньому світі баланс виступав як система показників, що відображала кількісне співвідношення двох сторін будь-

якої діяльності (наприклад, доходів і видатків держави чи вхідних і вихідних грошових потоків), хоча застосування його в облікових процедурах ще не відбувалося [14].

Балансова рівновага, як ключовий елемент методу бухгалтерського обліку та основа фінансової звітності. Розвиток якого пройшов довгий шлях еволюції, відображаючи зміни в економічних відносинах, технологіях і нормативному регулюванні. Його розвиток пов'язаний з удосконаленням принципів подвійного запису, стандартизації облікових процедур і адаптації до потреб користувачів фінансової інформації.

Концепція балансового узгодження бере початок у середньовічній Італії, де в XIII–XIV століттях купці почали застосовувати подвійний запис для обліку активів і пасивів. Основоположником вважається Лука Пачолі та його Трактат «Про рахунки та записи». Положення «Трактату» знайшли своє продовження в працях Д. Кардано (1539 р.), Д. Манчіні (1549 р.), В. Котрулі (1573 р.), Л. Флорі (1633 р.), в Італії; Я. Імпіна (1543 р.) – в Голландії; І. Готліба (1531 р.) та В. Швайкера (1549 р.) – в Німеччині. Ще у 1494 році в праці «Сума арифметики, геометрії, пропорцій і пропорційності» Лука Пачоліо писав венеціанську систему подвійного запису, де активи підприємства узгоджувалися із зобов'язаннями та капіталом ($A = P + K$).

У цей період баланс мав вигляд простого переліку активів і зобов'язань, що складалися купцями для оцінки майнового стану. Узгодження балансових записів було інструментом перевірки правильності записаної інформації, забезпечуючи рівність дебету і кредиту.

З ростом торгівлі та промислових підприємств у Європі (особливо у Великобританії та Франції) баланс почав набувати структурованого вигляду. У XVII столітті з'явилися перші спроби класифікації активів (оборотні та необоротні) і зобов'язань (короткострокові та довгострокові). Це стало основою для перевірки достовірності облікових записів, що було важливим для акціонерних товариств. Наприклад, у Великобританії в XIX столітті почали вимагати складання балансу для захисту інтересів акціонерів. У цей період

зароджуються перші стандарти обліку, які вимагали узгодження даних через інвентаризацію та звірення, що заклало основу для сучасного внутрішнього контролю.

Високого розвитку економічної думки про облік досягли французькі вчені, зокрема Е.П. Леоте та А. Гільбо (1819–1895). Вони розглядали бухгалтерський баланс як наслідок подвійного запису та синтез незакритих рахунків. На їхню думку, баланс ґрунтується на рахунках і водночас відображає активи та капітал підприємства з урахуванням прибутку. Вчені пропонували у активі балансу відображати основні засоби, капітальні інвестиції, оборотні активи та збитки, а в пасиві – власний капітал, заборгованість перед кредиторами та прибуток [14].

У XX столітті, на тлі активного розвитку світової економіки, процедура звірення балансу стала невід’ємною складовою стандартизованих систем бухгалтерського обліку. Уже в 1924 році розпочалася робота над уніфікацією форм балансів і фінансової звітності: було запроваджено низку інструкцій та методичних матеріалів, що регламентували порядок складання балансу та подання звітних даних. Запровадження єдиних підходів до ведення обліку й оформлення звітності створило можливість формувати зведені баланси для окремих галузей народного господарства, забезпечуючи порівнюваність і системність бухгалтерської інформації. Упродовж 1924–1926 рр. здійснювалося складання зведених балансів не лише за окремими галузями промисловості (союзної, республіканської та місцевої), а й по системі державної торгівлі, кооперативних об’єднаннях та всіх банківських установах. Однак поряд із цими позитивними напрацюваннями існували й певні недоліки. По-перше, зведені баланси по галузях народного господарства формувалися зі значною затримкою, що обмежувало можливість оперативного використання інформації бухгалтерського обліку. По-друге, не було уніфікованих підходів до оцінки статей балансу – майна, матеріальних ресурсів і дебіторської заборгованості. Крім того, бракувало механізмів узгодження різних видів звітності: бухгалтерської, статистичної та оперативної. Унаслідок цього виникало дублювання однакових

показників у різних формах звітності, що робило її надмірно громіздкою та ускладнювало її використання широким колом користувачів.

У США та Європі (попередники МСФЗ) були встановлені чіткі вимоги до структури балансу та методів оцінки його статей. З'явилися професійні аудиторські організації, які акцентували на контролі балансового узгодження для забезпечення достовірності звітності. У 1930-х роках, після Великої депресії, контроль за балансом посилювався через законодавство.

На початку 1950-х років були здійснені заходи, спрямовані на підвищення аналітичної інформативності балансу. Якщо раніше у звітності відображалися лише нормативи оборотних засобів на кінець звітного періоду, то починаючи з річного звіту за 1949 рік, у балансах почали наводити нормативи як на дату складання звітності, так і на початок року. Такий підхід суттєво підвищив можливості аналітичного опрацювання зведених звітів, оскільки кількість підприємств, баланси яких підлягають узагальненню, може змінюватися з року в рік.

В СРСР, до складу якого входила Україна, баланс мав жорстко централізовану форму, визначену державними стандартами. Балансове узгодження було спрямоване на контроль за державним майном і виконання планових показників, з акцентом на інвентаризацію та перевірку первинних документів. З 1970-х років МСФЗ (зокрема, IAS 1 «Подання фінансової звітності») уніфікували підходи до складання балансу, підкреслюючи важливість балансового контролю для прозорості.

В Україні після 1991 року розпочався перехід від радянських стандартів до НП(С)БО, а згодом – часткове впровадження МСФЗ для великих підприємств. У 1992 році фреймворк COSO розробник L.Rittenberg систематизував принципи внутрішнього контролю, включаючи процедури балансового узгодження (звірення рахунків, оцінка ризиків, аудит). Це стало основою для сучасних контрольних механізмів.

Наприкінці XX – початку XXI століття впровадження ERP-систем (1С, BAF) та електронної звітності автоматизувало процеси узгодження балансових

записів. В Україні це регулюється наказами Мінфіну №557 від 07.11.2011 року про електронну звітність [18].

Дослідження процесу формування й розвитку бухгалтерського узгодження в різні історичні періоди дало змогу визначити основні чинники, що сприяли переходу облікової системи на нові етапи свого становлення. До таких чинників відносять розширення товарно-грошових та кредитних відносин, поширення методу подвійного запису як базового принципу ведення обліку, формування підприємств як самостійних суб'єктів господарювання, активний розвиток промисловості в межах національних економік, а також глобалізацію економічних процесів і зростання ролі транснаціональних корпорацій. Сукупність цих умов сприяла ускладненню облікових процесів і потребувала вдосконалення механізмів узгодження та систематизації фінансової інформації.

Аналіз історичних передумов формування бухгалтерського балансу дав можливість окреслити шість основних етапів його розвитку, які демонструють поступову трансформацію цього поняття — від первинної економічної категорії до важливого елемента методу бухгалтерського обліку та сучасної форми фінансової звітності, наглядний приклад історичних передумов в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Періоди розвитку бухгалтерського балансу

Етапи	Історичні аспекти	Періоди
I.	Зародження балансу як економічної категорії	XIII ст.
II.	Зародження балансу як облікової категорії	
III.	Розвиток балансу у різних наукових напрямках	XVI ст.
IV.	Розвиток балансу у межах облікових концепцій	XX ст.
V.	Уніфікація бухгалтерського балансу	70-і рр. XX ст.
VI.	Автоматизація ведення та складання балансу	XXI ст.

**Джерело: Узагальнено автором*

У сучасних умовах балансове узгодження є не лише технічним інструментом, а й основою для аналізу фінансового стану підприємства. В Україні Закон №996-XIV (зі змінами) та НП(С)БО 2 «Баланс» чітко визначають вимоги до узгодження даних балансу, включаючи інвентаризацію та контроль облікової політики [11].

Автоматизовані системи та аналітика даних дозволяють виявляти відхилення в реальному часі, що підвищує ефективність балансового узгодження. В Україні це підтримується методичними рекомендаціями Мінфіну №635 від 27.06.2013 року [9]. Зростання вимог до прозорості, зокрема, через боротьбу з корупцією та шахрайством, підкреслює роль балансового контролю у внутрішньому та зовнішньому аудиті.

Отже, ретроспектива розвитку балансового узгодження показує його еволюцію від простого інструменту перевірки записів до комплексної складової методу бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Від середньовічного подвійного запису до сучасних автоматизованих систем і міжнародних стандартів, балансове узгодження відображає економічні, технологічні та нормативні зміни, залишаючись основою для забезпечення достовірності балансу та фінансової стабільності підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Консалтингова агенція «Ділові Партнери» веде свою діяльність в м. Києві, агенція заснована 10.05.2016 року.

Підприємство працює на основі установчих документів, затверджених засновниками (учасниками) - статут. Перебуває на спрощеній системі оподаткування, а саме є платником єдиного податку 5%, 3-тя група та не є платниками податку на додану вартість. Керівником організації є Юлія Олександрівна Луцкова, яка займає посаду від самого заснування агенції.

Основний вид діяльності це:

69.20 Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту, консультування з питань оподаткування;

69.10 Діяльність у сфері права;

70.22 Консультування з питань комерційної діяльності й керування.

Агенція консультує та надає послуги супроводу бухгалтерського обліку, як фізичним особам-підприємцям, малим підприємствам як на загальній системі так і на єдиному податку, і також неприбутковим організаціям. Вона охоплює багато видів діяльності – торгівля, виробництво, надання різних послуг та благодійна допомога.

Допомагає вести бізнес згідно податкового кодексу, супроводжує первинний облік, нарахування заробітної плати, сплату податків, подачу звітів до відповідних органів та правильність укладання договорів з контрагентами та найманими працівниками.

Агенція має просту ієрархічну структуру, яка наведена в таблиці 2.1

Таблиця 2.1 – Ієрархічна структура «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ»

Вищий орган	Виконавчий орган
Керівник	Бухгалтерська служба

**Джерело: Узагальнено автором*

Для малого бізнесу це ідеальна структура, забезпечує зрозумілий розподіл обов'язків, оперативне прийняття рішень, швидкий обмін інформацією між працівниками і керівником. З іншого боку має обмеження при розвитку агенції, неможливість надати послуги більшій кількості клієнтів, покладений велика кількість функцій на самого керівника, відсутність відповідального працівника за контролем наданих послуг, що підвищує ризик помилок.

ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» є товариством з обмеженою відповідальністю, зареєстрованим відповідно до законодавства України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Підприємство спеціалізується на наданні послуг бухгалтерського супроводу господарської діяльності, включаючи ведення обліку, підготовку фінансової та податкової звітності, консультації з оподаткування та контроль за фінансовими операціями клієнтів. Діяльність здійснюється в умовах ринкової економіки, з акцентом на аутсорсинг бухгалтерії для малого та середнього бізнесу.

Організація бухгалтерського обліку в ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» ґрунтується на Законах України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (№ 996-XIV від 16.07.1999, зі змінами станом на 2025 рік) [20], національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та Податковому кодексі України [15].

Бухгалтерський облік у ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» ведеться за спрощеною системою, оскільки підприємство належить до мікро- бізнесу згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року №996 XIV [20]. Агенція розвивається, тому на даному етапі є платником єдиного податку 3 групи 5%. Під час створення агенції було прийнято рішення про реєстрацію підприємства у формі товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ). Такий вибір зумовлений низкою організаційних,

правових та економічних переваг, які забезпечують ефективні умови для подальшого розвитку бізнесу.

Основними перевагами при реєстрації підприємства у формі товариства з обмеженою відповідальністю є:

- засновники відповідають за зобов'язаннями підприємства лише в межах їхніх вкладів до статутного капіталу, що знижує особистий фінансовий ризик;
- дозволяється створювати зручну для себе структуру управління, де учасники можуть самостійно визначати порядок прийняття рішень, розподіл обов'язків і повноважень;
- можливо залучати нових учасників або інвесторів шляхом внесення додаткових вкладів до статутного капіталу без складних процедур;
- можуть вибирати системи оподаткування (загальна, спрощена, ПДВ), саме ту, що дозволяє оптимізувати податкове навантаження залежно від виду діяльності;
- ТОВ є окремою юридичною особою, що забезпечує захист майна підприємства та можливість укладати договори від його імені;
- всі учасники товариства можуть самостійно визначати порядок і пропорції розподілу прибутку, що не завжди прив'язане до розміру їхніх вкладів.

Ці переваги роблять ТОВ однією з найпопулярніших організаційно-правових форм для ведення бізнесу в Україні, зокрема для підприємства ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ».

Метою створення агенції є отримання прибутку у сфері консалтингу, що включає в себе: супровід бухгалтерського обліку й проведення аудиту, консультування з питань оподаткування, консультування з питань комерційної діяльності й керування.

У багатьох випадках національні стандарти надають підприємству можливість вибору принципів, методів і процедур для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. Сукупність цих обраних принципів, методів і процедур становить облікову політику підприємства.

Фундаментом правильного ведення бухгалтерського обліку є облікова політика, на яку спирається бухгалтер підприємства. Для складання облікової політики беруть за основу методичні рекомендації та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України №635 від 27.06.2013р. [9], базові вимоги в Законі України № 996 [20] та національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) [11]. В наказі про облікову політику ТОВ «КА «Ділові партнери», який був затверджений 11 травня 2016 року, такі основні положення:

- облікова політика підприємства розроблена відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV, національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 1 та інших нормативних актів, що забезпечує відповідність чинному законодавству та стандартам;

- ведення бухгалтерського обліку здійснюється підприємством, яке спеціалізується на бухгалтерському та/або аудиторському обліку, що свідчить про аутсорсинг або професійне виконання облікових функцій. Відповідальність за організацію обліку покладено на керівника, а обов'язки головного бухгалтера чітко визначені відповідно до законодавства;

- наказ встановлює чіткі вимоги до оформлення, підписання, своєчасного складання та зберігання первинних документів, а також визначає відповідальних осіб за ці процеси.

- підприємство проводить обов'язкову щорічну інвентаризацію активів і зобов'язань перед складанням річної фінансової звітності, а також додаткові інвентаризації у випадках, передбачених законодавством (зміна матеріально відповідальних осіб, крадіжки, стихійні лиха тощо);

- використовується журнально-ордерна форма обліку з повною комп'ютерною обробкою за допомогою програмного забезпечення «1С:Бухгалтерія 8.1», яка пізніше була замінена на «ВAF». Затверджено робочий план рахунків, включаючи рахунки 1-го, 2-го, 3-го порядку та 9-й клас;

➤ використання програмного забезпечення забезпечує ефективну обробку даних, а виготовлення паперових копій первинних документів і реєстрів гарантує їх збереження. виправлення помилок здійснюється відповідно до НП(С)БО № 6, з коригуванням балансових статей щокварталу, а для попереднього року – лише в річному звіті;

➤ затверджено перелік осіб, відповідальних за збереження цінностей, з укладенням договорів про повну матеріальну відповідальність, що посилює контроль за активами.

Облікова політика ТОВ «КА «Ділові партнери» є чітко структурованою, відповідає вимогам законодавства та забезпечує достовірність і прозорість бухгалтерського обліку. Вона враховує специфіку діяльності підприємства, використовує сучасні інструменти автоматизації та встановлює ефективні механізми контролю за господарськими операціями, інвентаризацією та виправленням помилок. Це сприяє якісному управлінню фінансами та зниженню ризиків невідповідності звітності.

Розпорядчим документом щодо облікової політики ТОВ «КА «Ділові Партнери» є наказ, яким затверджено відповідне положення. У ньому визначені принципи, методи та процедури ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, що відповідають вимогам нормативно-правових актів у сфері бухгалтерського обліку.

В облікову політику ТОВ «КА «Ділові партнери» внесені лише ті умови, де обирається один з можливих способів обліку. Наприклад, як амортизуються основні засоби.

Облікова політика підприємства ТОВ «КА «Ділові партнери» включає низку методичних підходів, що регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку. Вибуття запасів на підприємстві здійснюється за цінами продажу, а амортизація основних засобів і інших необоротних матеріальних активів нараховується прямолінійним методом, як прописано в обліковій політиці, для малоцінних необоротних активів використовується метод «100 %» у місяці коли введено в експлуатацію. Вартісні ознаки таких активів законодавчо не

встановлені, тому визначаються підприємством самостійно на рівні до 20 000 грн. Переоцінка необоротних активів проводиться відповідно до внутрішніх рішень підприємства. У бухгалтерському обліку застосовується 9 клас рахунків згідно з Закон України - Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування №291 від 30.11.1999р [22]. Суми дооцінок, що перевищують уцінки, можуть бути віднесені до нерозподіленого прибутку під час вибуття переоцінених активів. Підприємство ТОВ «КА «Ділові партнери», як платник єдиного податку 3 групи, не формує резерв сумнівних боргів. Ступінь готовності послуг визначається виходячи з фактично виконаного обсягу робіт за звітний період. Підприємство самостійно встановлює перелік змінних і постійних загальновиробничих витрат, а їх розподіл здійснює відповідно до обраної бази — робочого часу, нарахованої заробітної плати, обсягу виконаних робіт або суми прямих витрат. До виробничої собівартості включаються витрати на використанні матеріали, утримання офісу, оплату праці та єдині соціальні внески, амортизацію основних засобів, загальновиробничі витрати, а також інші витрати, пов'язані з діяльністю підприємства, зокрема витрати на маркетинг. Такий підхід забезпечує комплексне відображення всіх ресурсів, спожитих у процесі надання послуг.

Річна інвентаризація проводиться впродовж трьох місяців до дати складання балансу, а конкретні строки залежать від специфіки активів і зобов'язань.

ТОВ «КА «Ділові партнери» в більшості випадків використовує електронний документообіг. Електронний документообіг (ЕДО) — це система організації, створення, обробки, передачі, зберігання та використання документів в електронній формі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [18]. Він дозволяє автоматизувати бізнес-процеси, зменшити витрати на паперові носії, прискорити обмін інформацією та підвищити ефективність роботи підприємства.

Документи створюються, обробляються та зберігаються в цифровому вигляді (наприклад, у форматах PDF, XML, DOCX тощо). Використання кваліфікованого електронного підпису (КЕП) або електронного цифрового

підпису (ЕЦП) забезпечує юридичну силу документів, підтверджуючи їх автентичність і цілісність.

Форма обліку – автоматизована, з використанням програмного забезпечення 1BAF, яка наведена в таблиці 2.2. Облік ведеться за подвійним записом, з групуванням витрат за статтями (прямі матеріальні витрати, оплата праці, амортизація тощо, відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати»).

Таблиця 2.2 – Характеристика форми організації бухгалтерського обліку

Форма ведення бухгалтерського обліку	Рік застосування	Програмне забезпечення
Автоматизована форма обліку	2016	BAF: Бухгалтерія для України

**Джерело: Узагальнено автором*

Для оцінювання ефективності функціонування підприємства проаналізуємо його ключові фінансові показники. Зокрема, вивчимо обсяги доходів, динаміка витрат, фінансовий результат діяльності, рентабельність основних напрямів, оборотність активів, структура капіталу, рівень ліквідності та платоспроможності. Аналіз цих показників дозволяє нам оцінити фінансовий стан підприємства, виявити тенденції змін, визначити сильні та слабкі сторони діяльності досліджуваного підприємства.

Основні фінансові показники агенції показують про розвиток в такий тяжкий час для України наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Фінансові показники ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» 2020-2024 рр.

Показники	2024р	2023р	2022р	2021р	2020р
Дохід	2 674,3	1 537,4	993,9	-	1 052,8
Чистий прибуток	105,6	60, 2	132,4	-	65,2
Активи	1 043,4	765,3	743,2	-	166,7
Зобов'язання	179,1	6,6	44,7	-	33,2

**Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «КА «Ділові Партнери» (Додаток А)*

За основними показниками фінансової діяльності, можна зробити висновок, що агенція демонструє стабільне зростання доходів де відбувається зростання на

54% у 2023 року порівняно з 2022 роком, на 169% у 2024 роком, що свідчить про розширення клієнтської бази в консалтингу. Чистий прибуток коливається, але є позитивним, з піком у 2022 роком, можливо, через адаптацію до воєнних умов. Активи зросли в 6 разів з 2020 року, переважно за рахунок дебіторської заборгованості та основних засобів. Зобов'язання низькі, менше 20% від активів, що говорить нам про низьке боргове навантаження та фінансову стабільність. Рентабельність продажів близько 4-13% (залежно від року).

Гарним показником діяльності агенції є спостереження руху активів. Саме вони дозволяють оцінити, яку саме економічну вигоду, може отримати підприємство в майбутньому наведено в таблиці 2.4

Таблиця 2.4 – Динаміка активів «КА» ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» в 2022 - 2024 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Основні засоби	0,9	0,0	34,9	-0,9	34,9	-	-	3777,77
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	0,9	0,0	34,9	0,9	34,9	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	652,3	765	976,8	112,7	211,8	17,27	27,68	49,75
Гроші та їх еквіваленти	90	0,1	28,6	-89,9	-61,4	-99,88	28,5	-68,22
Інші оборотні активи	-	0,2	3,1	0,2	2,9	-	1,45	-
ОБОРОТНІ АКТИВИ	742,3	765,3	1008,5	23	266,2	3,10	31,77	35,86
БАЛАНС	743,2	765,3	1043,4	22,1	300,2	2,97	36,34	40,39

**Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «КА «Ділові Партнери» (Додаток А)*

За даними таблиці, можна зробити висновок, що необоротні активи у 2023 році, а саме основні засоби зменшилися до 0 тис. грн (-0,9 тис. грн порівняно з 2022 роком), але в 2024 році спостерігається значне зростання до 34,9 тис. грн, що становить приріст на 3777,77% порівняно з 2022 роком. Це свідчить про суттєві інвестиції в основні засоби в 2024 році.

Також відбувалися зміни і в оборотних активах. Загальна сума оборотних активів зростала протягом періоду: з 742,3 тис. грн у 2022 році до 1008,5 тис. грн у 2024 році (приріст на 35,86% за два роки). Основним драйвером зростання стала дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги, яка збільшилася з 652,3 тис. грн у 2022 році до 976,8 тис. грн у 2024 році (приріст на 49,75%). Проте грошові кошти та їх еквіваленти значно скоротилися: з 90 тис. грн у 2022 році до 28,6 тис. грн у 2024 році (-68,22%), що може вказувати на зниження ліквідності. Інші оборотні активи з'явилися у 2023 році (0,2 тис. грн) і зросли до 3,1 тис. грн у 2024 році.

Загальний баланс активів підприємства зріс з 743,2 тис. грн у 2022 році до 1043,4 тис. грн у 2024 році, що становить приріст на 40,39%. Основний внесок у зростання балансу в 2024 році зробили оборотні активи (31,77% приросту в 2024/2023) та відновлення основних засобів.

Джерелами фінансування підприємства можуть бути внутрішні, до яких відноситься статутний капітал, дохід і зовнішніх це позики, внески акціонерів і гранти наведені в таблиці 2.5

Зареєстрований (пайовий) капітал залишався незмінним на рівні 21 тис. грн протягом 2022–2024 років. Нерозподілений прибуток зріс з 677,5 тис. грн у 2022 році до 843,3 тис. грн у 2024 році (приріст на 24,47% за два роки), що свідчить про стабільне накопичення прибутку. Загалом власний капітал збільшився з 698,5 тис. грн у 2022 році до 864,3 тис. грн у 2024 році (приріст на 23,74%), що вказує на зміцнення фінансової бази підприємства. У 2023 році спостерігається значне зростання поточних зобов'язань до 765,3 тис. грн (приріст на 1612,08% порівняно з 2022 роком), але в 2024 році їх обсяг скоротився до 179,1 тис. грн (-76,60% порівняно з 2023 роком). Зокрема:

- поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, страхуванням та оплатою праці в 2023 році була нульовою, але в 2024 році зросла до 6,1 тис. грн, 6,7 тис. грн і 33,7 тис. грн відповідно, що значно перевищує показники 2022 року (190,47%, 252,63% та 381,43% приросту за 2024/2022).

Таблиця 2.5 – Динаміка джерел фінансування ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» в 2022 - 2024 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,–		Відносний приріст (відхилення), %		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Зареєстрований (пайовий) капітал	21	21	21	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	677,5	737,7	843,3	60,2	105,6	8,88	14,31	24,47
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	698,5	758,7	864,3	60,2	165,8	8,62	13,92	23,74
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	2,1	-	6,1	-2,1	6,1	-100	-	190,47
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	1,9	-	6,7	-109	6,7	-100	-	252,63
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	7	-	33,7	-7	33,7	-100	-	381,43
Інші поточні зобов'язання	33,7	6,6	132,6	-36,36	126,00	-80,41	1909,09	293,47
ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	44,7	765,3	179,1	720,6	-586,2	1612,08	-76,60	300,67
Баланс	743,2	9470,6	1043,4	8727,4	-8427,2	1174,30	-88,98	40,39

*Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «КА «Ділові Партнери» (Додаток А)

- Інші поточні зобов'язання скоротилися з 33,7 тис. грн у 2022 році до 6,6 тис. грн у 2023 році, але різко зросли до 132,6 тис. грн у 2024 році (приріст на 293,47% за 2024/2022).

Загальний баланс джерел фінансування у 2023 році різко зріс до 9470,6 тис. грн (приріст на 1174,30% порівняно з 2022 роком), що може бути пов'язано з аномальним зростанням поточних зобов'язань. У 2024 році баланс скоротився до 1043,4 тис. грн (-88,98% порівняно з 2023 роком), але все ще перевищує показник 2022 року на 40,39%. Це свідчить про значні коливання у структурі фінансування.

Показник ліквідності показує здатність підприємства погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок поточних активів. Динаміку показників

ліквідності ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» в 2022 - 2024 рр. наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка показників ліквідності ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» в 2022 - 2024 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	16,6	115,95	5,63	99,35	-110,32	-10,97
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,01	0,02	0,16	-1,99	0,14	-1,85

**Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «КА «Ділові Партнери» (Додаток А)*

Аналіз показників ліквідності ТОВ «КА»ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» за 2022–2024 роки, показує нам, що у 2022 році коефіцієнт поточної ліквідності мав високий рівень 16,6, що вказує на значну здатність покривати короткострокові зобов’язання. Вже у 2023 році відбулося різке зростання до 115,95 можливо, через зменшення зобов’язань або зростання активів, а у 2024 році було зниження до 5,63, що все ще свідчить про достатню ліквідність, але значно нижчу порівняно з 2023 роком.

Показник абсолютного приросту показує, що відбулося значне зростання в 2023 році (+99,35) та різке зниження в 2024 році (-110,32), загальне зниження за період (-10,97).

Протягом усього періоду з 2022–2024рр коефіцієнт швидкої ліквідності дорівнює 0, що пояснюється відсутністю запасів у структурі активів підприємства. Це характерно для досліджуваного підприємств, агенція надає послуги, а не займаються матеріальним виробництвом.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2022 році становив 2,01 це високий рівень, що вказує на наявність значних грошових коштів. У 2023 році відбулося різке зниження до 0,02 це критичний рівень, що може свідчити про обмежену здатність негайно покривати зобов’язання. Вже у 2024 році значно зріс до 0,16, але все ще низький показник. Абсолютний приріст у 2023 році (-1,99), незначне зростання в 2024 році (+0,14), загальне зниження за період (-1,85).

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості протягом усього періоду дорівнює 0, що підтверджує відсутність кредиторської заборгованості. Це вказує на відсутність короткострокових боргових зобов'язань, а також на специфіку діяльності підприємства.

Динаміка показників ліквідності ТОВ «КА» ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» за 2022–2024 роки демонструє нестабільність. Коефіцієнт поточної ліквідності показує значні коливання, з піком у 2023 році та зниженням у 2024 році, що свідчить про зміни в структурі активів чи зобов'язань. Нульовий коефіцієнт швидкої ліквідності через відсутність запасів є очікуваним для підприємства, що спеціалізується на послугах. Коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на зниження доступності високоліквідних активів, що може призвести до ризику для оперативного покриття зобов'язань. Відсутність кредиторської заборгованості свідчить про особливості фінансового управління, але потребує пильного контролю дебіторської заборгованості для забезпечення ліквідності. Для стабілізації фінансового стану агенції рекомендуємо вдосконалити систему внутрішнього контролю та управління грошовими потоками.

Показники фінансової стійкості відображають рівень довгострокових фінансових показників, чим вищі показники тим більш фінансово стійке підприємство. Динаміку показників фінансової стійкості ТОВ «КА» ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» в 2022 - 2024 рр. наведено в таблиці 2.7.

Фінансова стійкість підприємства характеризує його здатність підтримувати баланс між власними та залученими ресурсами, забезпечувати незалежність від зовнішніх боргів і ефективно управляти активами.

Порівнюючи дані таблиці з нормами (коефіцієнт фінансової автономії $>0,5$; фінансової залежності $0,1–0,5$; маневреності власного капіталу $>0,5$ тощо), отримано наступні результати. Власні обігові кошти це різниця між власним капіталом (плюс довгостроковими зобов'язаннями) та необоротними активами, що показує обсяг власних ресурсів, доступних для фінансування поточної діяльності.

Таблиця 2.7 – Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «КА» ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» в 2022 - 2024 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,–		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Власні обігові кошти, тис. грн.	697,6	0	829,4	-697,6	829,4	131,8
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,94	0,99	0,82	0,05	-0,17	-0,12
Маневреність власних оборотних коштів	0,13	0	-0,03	0	-0,03	-0,16
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	0	0	0	0	0	0
Коефіцієнт фінансової автономії	0,94	0,99	0,83	0,05	-0,16	-0,11
Коефіцієнт фінансової залежності	1,06	1,01	1,21	-0,05	0,2	0,15
Коефіцієнт фінансового левериджу	0	0	0	0	0	0
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,99	0	0,96	-0,99	0,96	-0,03

**Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «КА «Ділові Партнери» (Додаток А)*

У 2022 році власні обігові кошти становили – 697,6 тис. грн., у 2023 році – 0 тис. грн. повна їх відсутність, а у 2024 році – 829,4 тис. грн. відбулося відновлення на вищому рівні порівняно з 2022 роком. Падіння до нуля в 2023 році вказує на потенційні ризики фінансової стійкості, агенція покладалася на зовнішні джерела для фінансування оборотних активів. Відновлення в 2024 році свідчить про покращення, але коливання вимагають посиленого внутрішнього контролю за структурою капіталу.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами визначається: Власні обігові кошти / Оборотні активи; показує частку оборотних активів, профінансованих власними засобами (норма >0,1–0,5).

Показник стабільно високий, перевищуючи норму, що вказує на сильну фінансову незалежність. Зростання в 2023 році могло бути пов'язане з оптимізацією активів, але зниження в 2024 році (на 17%) може сигналізувати про збільшення оборотних активів без пропорційного зростання власних коштів, що потребує моніторингу.

Маневреність власних оборотних коштів це грошові кошти та еквіваленти / Власні обігові кошти; характеризує гнучкість використання власних ресурсів (норма $>0,2-0,5$).

Показник низький протягом періоду, з переходом до від'ємного в 2024 році, що вказує на брак ліквідних ресурсів у структурі власних обігових коштів. Це може свідчити про неефективне управління грошовими потоками або інвестиції в менш ліквідні активи, посилюючи ризики стійкості.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів має нульове значення це пояснюється тим, що агенція не має запаси, так як, надає послуги.

Коефіцієнт фінансової автономії визначається як: Власний капітал / Загальні активи; відображає частку власних ресурсів у фінансуванні активів (норма $>0,5$).

Показники стабільно високі, перевищуючи норму, що свідчить про сильну незалежність від зовнішнього фінансування. Зниження в 2024 році на 16% може бути пов'язане зі зростанням активів за рахунок боргів, але загалом стійкість залишається високою.

Коефіцієнт фінансової залежності визначається як: Загальні активи / Власний капітал; показує залежність від зовнішніх джерел (норма <2).

Фінансова залежність ТОВ підвищується, і в 2024 р на кожну гривню власних коштів припадає 1,21 гривні фінансових ресурсів, що на 0,15 більше, ніж 2022 році та на 0,2 більше в порівнянні з 2023 роком. Однак значення показника знаходиться в нормативних межах, тому фінансові ризики ТОВ знаходяться на прийнятному рівні.

Відсутність левериджу свідчить про консервативну фінансову політику без залучення боргів, що знижує ризики, але може обмежувати у зростанні. Це узгоджується з відсутністю кредиторської заборгованості.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу визначається як: Власні обігові кошти / Власний капітал; показує гнучкість використання власного капіталу в поточній діяльності (норма $>0,5$).

Коливання відображають динаміку власних обігових коштів: падіння до нуля в 2023 році вказує на фіксацію капіталу в необоротних активах, але відновлення в 2024 році повертає гнучкість.

Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» за 2022–2024 роки демонструє загальну стабільність з високим рівнем автономії та низькою залежністю від зовнішнього фінансування, що підтверджує консервативну стратегію (відсутність левериджу та запасів). Однак помітні коливання, такі як, різке падіння власних обігових коштів у 2023 році та негативна маневреність у 2024 році вказують на потенційні ризики в управлінні активами та грошовими потоками. Порівняно з аналізом ліквідності, це відбувається завдяки відсутності запасів і кредиторської заборгованості, але підкреслює необхідність посилення внутрішнього контролю для уникнення прогалин у обліку.

Комплексний аналіз фінансових показників у поєднанні з оцінкою організаційно-економічної структури створює підґрунтя для формування обґрунтованих управлінських рішень, визначення напрямів оптимізації діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах сучасного ринкового середовища.

2.2 Інформаційні джерела та алгоритм формування активів та пасивів балансу

Баланс є однією з основних форм фінансової звітності, який відображає фінансовий стан підприємства на певну дату через співвідношення його активів і пасивів. Процес формування активів і пасивів відбувається з використанням різних інформаційних джерел. Нормативною базою для формування інформаційних джерел є:

➤ Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» (№996-XIV), який вимагає, щоб усі операції підтверджувалися первинними документами (ст. 9) [20].

➤ Наказ Мініну №572 від 17.08.1999 року, що врегульовує порядок інвентаризації для звірення активів і пасивів [17].

➤ Методичні рекомендації з облікової політики (Наказ Мініну №635 від 27.06.2013). Визначає порядок документування та контролю даних для балансу [9].

До джерел відносяться первинна документація, облікові регістри, результати інвентаризації, аналітичні дані, внутрішня та зовнішня інформація.

Джерела формування активу балансу поділяються на необоротні та оборотні активи, які наведені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Джерела формування активу балансу ТОВ «КА» ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ»

Джерела	Документи
Первинні документи	Для необоротних активів: - Договори купівлі-продажу, акти приймання-передачі основних засобів. - Акти введення в експлуатацію, документи на амортизацію (розрахунки бухгалтерії). - Ліцензії, сертифікати. Для оборотних активів: - Виписки з банківських рахунків. - Рахунки-фактури, накладні, акти виконаних робіт. - Товарно-транспортні накладні.
Облікові регістри	Журнали ордери, відомості Аналітичні карти активів
Інвентаризація (результати)	Інвентаризаційні описи для підтвердження фактичної наявності активів. Звіти про оцінку дебіторської заборгованості (виявлення сумнівних боргів).
Інші джерела	Договір оренди Акти виконаних робіт

**Джерело: Запропоновано автором на основі діяльності ТОВ «КА «Ділові Партнери»*

Для кожного типу активу використовуються відповідні рахунки бухгалтерського обліку, визначені планом рахунків який затверджений Наказом Мініну України №291 від 30.11.1999 року [22].

Необоротні активи використовуються в діяльності підприємства тривалий час (понад 1 рік) і не призначені для швидкого продажу.

Статті:

➤ Основні засоби це матеріальні активи тривалого використання (понад 1 рік), вартістю понад 20 000 грн, станом на 2025 рік, сюди можуть відноситися комп'ютери, принтери, меблі, офісне обладнання – все, що потрібно для роботи бухгалтерів. Задіяні рахунки: Основні засоби обліковуються на рахунку 10 «Основні засоби» з такими підрахунками (субрахунками), які деталізують тип активів:

- 104 «Машини та обладнання» (комп'ютери, сервери, принтери – основне для бухгалтерської фірми).
- 106 «Інструменти, прилади, інвентар (господарський інвентар)» (офісні меблі, стелажі, дрібне обладнання вартістю понад поріг).
- 109 «Інші основні засоби» це все, що не підпадає під інші, наприклад, спеціалізоване обладнання для сканування документів, які амортизуються. Вартість відображається за первісною вартістю (придбання + витрати на доставку/установку) мінус знос (амортизація). Амортизація нараховується на рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» (підрахунок 131 «Знос основних засобів»). Метод амортизації - прямолінійний, вказується в обліковій політиці. Контроль за основними засобами відбувається завдяки інвентаризація для перевірки наявності, оцінка на знос.

➤ Інші необоротні активи наприклад, довгострокові дебіторські заборгованості чи гудвіл. Інші необоротні активи обліковуються на рахунку 18 «Інші необоротні активи». Цей рахунок використовується для відображення активів, які не класифікуються в інших групах необоротних активів.

Для деталізації застосовуються субрахунки, які залежать від специфіки активів підприємства. План рахунків не встановлює чітко визначених субрахунків для рахунку 18, але на практиці підприємства можуть створювати субрахунки для внутрішнього обліку залежно від типу активів, керуючись обліковою політикою.

Оборотні активи це активи, які використовуються або можуть бути реалізовані протягом одного операційного циклу (до 1 року). З урахуванням відсутності запасів у ТОВ:

➤ Запаси у ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» ця стаття не використовується.

➤ Поточна дебіторська заборгованість це суми, які винні підприємству покупці, замовники чи інші контрагенти, з терміном погашення до 12 місяців. Для ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» це ключова стаття через специфіку надання бухгалтерських послуг.

Поточна дебіторська заборгованість включає такі рахунки:

- 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» - основний для заборгованості за послуги, субрахунок 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями».

- 37 «Розрахунки з різними дебіторами»:
- 371 «Розрахунки за виданими авансами».
- 372 «Розрахунки з підзвітними особами».
- 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» (наприклад, відсотки за депозитами).

- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» (інші борги).
- 64 «Розрахунки за податками й платежами» (641 «Розрахунки за податками» для переплат до бюджету).

- 38 «Резерв сумнівних боргів» (для сумнівної дебіторської заборгованості, якщо створюється резерв).

В своїй діяльності ТОВ «КА «Ділові партнери» не використовують «авансові» рахунки для обліку взаєморозрахунків з контрагентами.

➤ Гроші та їх еквіваленти це кошти на банківських рахунках, у касі, короткострокові депозити, відносяться такі рахунки:

- 30 «Готівка» (301 «Готівка в національній валюті», 302 «Готівка в іноземній валюті»).

- 31 «Рахунки в банках» (311 «Поточні рахунки в національній валюті», 313 «Інші рахунки в банках»).

➤ Інші оборотні активи включають права на програмне забезпечення (наприклад, ліцензії на BAF, M.E.Doc)

Активи, не відображені в інших статтях, наприклад, короткострокові передплачені витрати, які не класифікуються як витрати майбутніх періодів, відносяться до рахунку:

- 39 «Інші оборотні активи».

До джерел формування пасивів входять власний капітал і короткострокові та довгострокові зобов'язання, наведені в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Джерела формування пасиву балансу ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ»

Джерела	Документи
Первинні документи	Власний капітал: - Статут підприємства, протокол зборів підприємства; - Звіт про розподіл прибутку; Зобов'язання: - Кредитні договори, договори позики; - Рахунки від постачальниками, акти звірення з кредиторами;
Облікові регістри	Журнали-ордери Відомість з нарахування заробітної плати
Інвентаризація (результати)	Акти звірення з контрагентами для підтвердження кредиторської заборгованості Інвентаризація розрахунків для уточнення сум пасивів.
Інші джерела	Податкові звіти (декларація єдиного податку 3-ї групи); Договори з постачальниками чи клієнтами, які визначають умови платежів. Дані ERP-систем для автоматичного звірення зобов'язань

**Джерело: Запропоновано автором на основі діяльності ТОВ «КА «Ділові Партнери»*

В пасиві балансу відображаються джерела фінансування активів, поділяючись на «Власний капітал» та «Зобов'язання». З урахуванням високого коефіцієнта фінансової автономії (0,83–0,99) та нульового фінансового левериджу, пасив товариств з обмеженою відповідальністю переважно формується власним капіталом.

До власного капіталу відносяться такі статті:

- Статутний капітал це внески учасників ТОВ, зафіксовані в статуті підприємства, відповідно до Закону України «Про товариства з обмеженою та

додатковою відповідальністю» №2275-VIII. Це базовий капітал, який формується при створенні ТОВ і залишається незмінним, якщо не вносяться зміни до статуту.

- Рахунок: 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал».
- Субрахунок 401 «Статутний капітал»: Використовується для обліку внесків учасників у грошовій чи майновій формі.

➤ Капітал у дооцінках - сума дооцінки необоротних активів (наприклад, основних засобів чи нематеріальних активів), якщо їх ринкова вартість перевищує балансову.

- Рахунок: 41 «Капітал у дооцінках».
- Субрахунок 411 «Дооцінка активів»: Використовується для обліку суми дооцінки, проведеної відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» чи НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

➤ Резервний капітал створений для покриття непередбачених витрат (може бути мінімальним у мікропідприємств).

Статті «Капітал у дооцінках» та «Резервний капітал» Агенція не використовує.

➤ Нерозподілений прибуток (непокриті збитки) - накопичений фінансовий результат діяльності після сплати податків, виплати дивідендів чи покриття збитків. Формується після закриття рахунків доходів і витрат документом «Закриття місяця».

- Рахунок: 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».
- Субрахунок 441 «Нерозподілений прибуток». Позитивний фінансовий результат.
- Субрахунок 442 «Непокриті збитки». Негативний результат, якщо витрати перевищують доходи.

Поточні зобов'язання - це зобов'язання, які підприємство має погасити протягом одного операційного циклу (до 12 місяців) або в найближчій перспективі.

Мають такі статті:

➤ Короткострокові кредити банків. Кредити та позики, отримані від банків, із терміном погашення до 12 місяців, якщо є.

➤ Кредиторська заборгованість це заборгованість перед постачальниками чи підрядниками за отримані товари, роботи чи послуги з терміном погашення до 1 року. Для ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» ця стаття відсутня

➤ за розрахунками з бюджетом відображає заборгованість перед державою за податками та зборами (ПДВ, податок на прибуток, єдиний податок). Для ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ», яке надає бухгалтерські послуги, ця стаття є актуальною, оскільки включає податки, пов'язані з доходами від послуг.

Рахунок:

- 64 «Розрахунки за податками й платежами»:
- 641 «Розрахунки за податками» задіяна для ПДВ, податку на прибуток, єдиного податку.
- 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами», для інших зборів, якщо застосовуються.
- за розрахунками зі страхування це розрахунки зі страхування (Єдиний соціальний податок).

➤ Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці. Заборгованість перед працівниками за нараховану, але не виплачену заробітну плату, включаючи премії, надбавки, включає рахунок:

- 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»:
- 661 «Розрахунки за заробітною платою». Основна стаття для зарплати.

➤ Інші поточні зобов'язання. Інші короткострокові зобов'язання, не віднесені до попередніх категорій, наприклад, отримані аванси від клієнтів, борги за оренду чи комунальні послуги, відображаються на рахунках:

- 68 «Розрахунки за іншими операціями»:
- 681 «Розрахунки за авансами одержаними» використовується для авансів від клієнтів за бухгалтерські послуги.

- 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» використовується для інших боргів (наприклад, за оренду офісу чи програмне забезпечення).

Формування активів і пасивів балансу підприємства ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» є складовою обліково-контрольного процесу, який базується на принципах подвійного запису, дебет дорівнює кредит, згідно нормативних вимогах НП(С)БО 2 «Баланс» та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» №996-XIV та використанні інформаційних джерел.

Обробка даних бухгалтерського обліку в ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» автоматизована і відбувається в 1ВAF. Провели аналіз формування активів і пасивів балансу підприємства, етапи якого наведені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Алгоритм формування активів і пасивів ТОВ «КА»ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ»

№ етапу	Назва	Пояснення
1	Визначення звітної дати	Встановлюється кінець звітного періоду, на яку формується баланс
2	Збір первинної інформації	Узагальнюються дані з первинних документів, проводиться інвентаризація активів і зобов'язань
3	Відображення операцій в обліку	Дані переносяться до регістрів, перевіряється правильність відображення операцій
4	Оцінка активів і зобов'язань	Визначається вартість елементів балансу згідно з обліковими стандартами
5	Класифікація активів	Групування активів на необоротні і оборотні за ступенем ліквідності
6	Класифікація пасивів	Поділ джерел формування активів на власний капітал і зобов'язання
7	Узгодження залишків	Перевіряється балансова рівність Актив=Пасив
8	Заповнення форми балансу	Перенесення підсумкової інформації до статей балансу
9	Перевірка та затвердження балансу	Аналіз правильності даних, відповідність нормативам, підтвердження керівником

**Джерело: Запропоновано автором на основі діяльності ТОВ «КА «Ділові Партнери»*

Закриття звітного періоду в ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» здійснюється у програмному середовищі «ВAF» шляхом проведення регламентної операції «Закриття місяця». Хоча цей документ не є єдиним, який формується наприкінці періоду, саме він охоплює основну частину процедур, необхідних для підготовки облікових даних до складання фінансової звітності.

За допомогою документа «Закриття місяця» автоматично виконуються ключові операції, що забезпечують коректність розрахунків, узгодженість бухгалтерських регістрів та формування кінцевих показників балансу. Усі ці операції систематизовані на рисунку 2.1, і саме вони становлять основний зміст регламентного завершення облікового періоду.

У процесі закриття звітного періоду в програмі «BAF» виконується низка стандартних регламентних операцій. Однією з них є нарахування амортизації основних засобів: система автоматично розраховує суму амортизації для всіх об'єктів, за якими вона ще не була визначена в межах поточного місяця. Це означає, що основні засоби, амортизація яких уже була відображена через документи «Передача основних засобів» або «Списання основних засобів», повторно не обробляються.

Ще однією процедурою є переоцінка валютних коштів, яка передбачає коригування гривневого еквівалента валютних залишків відповідно до актуального курсу. Суть операції полягає в тому, що валютний залишок залишається незмінним, а його вартість у гривнях перераховується за даними довідника валют. Різниця між поточним та перерахованим залишком формує курсову різницю, що підлягає відображенню в обліку. Водночас ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» цієї опції не застосовує, що спрощує процес закриття місяця та виключає необхідність автоматичного розрахунку курсових різниць.

У межах регламентних операцій закриття місяця система передбачає можливість виконання коригування фактичної вартості номенклатури, яке застосовується лише тими підприємствами, що використовують метод оцінки вибуття запасів «за середньозваженою собівартістю». У такому разі програма автоматично перераховує середню вартість запасів за місяць і коригує їх фактичну собівартість. Оскільки в обліковій політиці ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» цей метод не використовується, відповідна опція не використовується.

Ще однією регламентною процедурою є списання витрат майбутніх періодів, яке виконується за наявності залишків на відповідних облікових

рахунках. Під час проведення цієї операції програма автоматично визначає частину витрат, що підлягає списанню у звітному періоді, відповідно до параметрів, зазначених у довіднику «Витрати майбутніх періодів». Це забезпечує правильне та своєчасне розподілення витрат між періодами згідно з обраною підприємством методикою.

Операція коригування собівартості продукції (послуг) передбачає автоматичне закриття рахунків 91 «Загальновиробничі витрати» та 23 «Виробництво». Після її виконання залишок на рахунку 23 має відповідати даним, зазначеним у документі «Інвентаризація НЗВ» за відповідний звітний період. Коректність цієї процедури залежить від налаштованого в системі порядку закриття рахунків і підрозділів, який фіксується у спеціальному реєстрі через документ «Встановлення порядку підрозділів для закриття рахунків».

Оскільки ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ»» не застосовує дану функцію, коригування собівартості та відповідні регламентні операції не проводяться автоматично.

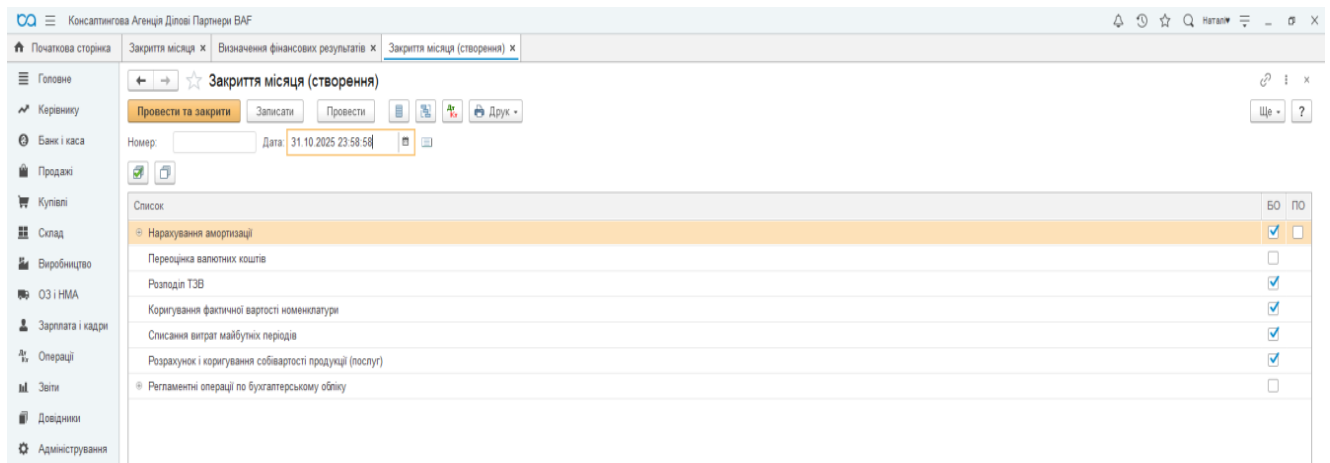

Рисунок 2.1 – Документ «Закриття місяця»

**Джерело: Запропоновано автором на основі платформи BAF*

Усі ці операції після проведення документа «Закриття місяця» формують проведення в обліку.

Визначити фінансовий результат можна за допомогою документа «Визначення фінансового результату», які відображені в рисунку 2.2.

Документ необхідно проводити наприкінці місяця після фіксації всіх господарських операцій, що впливають на доходи та витрати, включно з витратами на податок на прибуток, обов'язково вказуємо години о котрій потрібно закрити «23.59.59». Він закриває рахунки доходів і витрат та формує залишок нерозподіленого прибутку або непокритого збитку.

Рисунок 2.2 – Документ «Визначення фінансових результатів»

**Джерело: Запропоновано автором на основі платформи BAF*

Якщо в документі відмітка стоїть навпроти операції «Закриття доходів і витрат», під час закриття доходів і витрат накопичені залишки на рахунках класів 7 і 9 списують на відповідний субрахунок рахунку 79 «Фінансові результати».

У разі встановлення в документі позначки «Розраховувати прибуток/збиток» система автоматично визначає фінансовий результат періоду з урахуванням сум, віднесених на субрахунок 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді». Після розрахунку отриманий результат списується на відповідний рахунок капіталу – 441 «Нерозподілений прибуток» або 442 «Непокритий збиток». Така операція виконується наприкінці року або у випадках, коли підприємство формує квартальну фінансову звітність, забезпечуючи коректне відображення підсумків діяльності в обліку.

Отже, правильне формування активів і пасивів балансу ґрунтується на достовірних інформаційних даних. Первинні документи, реєстри, дані інвентаризації та інша внутрішня та зовнішня інформація забезпечує повноту та об'єктивність відображення господарських операцій у звітності. Дотримання послідовності етапів формування показників балансу гарантує правильність структури активів і джерел їх фінансування.

2.3 Шляхи удосконалення методики складання балансу підприємства

Фінансова звітність є головним джерелом інформації про діяльність підприємства, а баланс виступає ключовим елементом, що відображає стан активів, власного капіталу та зобов'язань на конкретну дату. Ефективність управлінських та економічних рішень залежить від повноти та достовірності даних балансу. У сучасних умовах високої конкуренції, нестабільного зовнішнього середовища та цифровізації економіки особливої важливості набуває вдосконалення методики його складання.

В Україні баланс формується за національними стандартами із традиційною формою «Форма №1» [11]. Для великих підприємств форма звітності більш розширена і деталізована, так як, бухгалтерський облік складний і задіяні на багато більше рахунків бухгалтерського обліку ніж у малих підприємств.

Удосконалення методики складання балансу передбачає комплекс заходів, спрямованих на підвищення достовірності, оперативності, інформативності та аналітичності фінансової звітності. Це дозволяє не лише забезпечити відповідність законодавству, а й підвищити якість управлінських рішень, інвестиційну привабливість підприємства та ефективність контролю.

Першим кроком у вдосконаленні організаційних аспектів обліку є оновлення облікової політики підприємства. Документ має бути актуалізований з урахуванням чинних НП(С)БО враховуючи специфіку діяльності ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ», а саме:

- уточнити принципи оцінки активів і зобов'язань, зокрема оцінка основних засобів за первісною вартістю з можливістю переоцінки;
- дебіторська заборгованість – за чистою реалізаційною вартістю (дебіторська заборгованість мінус резерв сумнівних боргів);
- грошові кошти – за номінальною вартістю з урахуванням валютних ризиків.

Окремо слід описати підходи до формування резервів, уцінки та знецінення:

- резерв сумнівних боргів — за методом строків прострочення (>90 днів – 50%, >180 днів – 100%);
- уцінка запасів – до нижчої з собівартості або чистої вартості реалізації;
- знецінення активів – за НП(С)БО 28 або IAS 36.

Основними перевагами оновленої облікової політики це забезпечення єдності підходів у всіх підрозділах. Як наслідок зменшення ризику суб'єктивної оцінки з боку бухгалтера. Саме головне це призведе до підвищення достовірності балансу та готовності до аудиту.

Другим кроком є закріплення персональної відповідальності за ключові ділянки обліку у штатному розписі ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» працює 4 працівники. Відповідальність розподіляється за принципом «одна ділянка – один відповідальний» наведена в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Персональна відповідальність за ключові ділянки обліку

Ділянка обліку	Відповідальна особа	Обов'язки
Дебіторська та кредиторська заборгованість	Бухгалтер	Ведення рахунків 36,63, щомісячні акти звірки
Основні засоби та МНМА	Бухгалтер	Інвентаризація, нарахування амортизації
Заробітна плата та податки	Бухгалтер	Ведення рахунків 66,65, ЄСВ, ПДФО
Грошові кошти	Директор	Контроль виписок, підпис платежів

**Джерело: Запропоновано автором на основі діяльності ТОВ «КА «Ділові Партнери»*

Завдяки розподілення ділянок обліку зміняться ключові показники ефективності кожного працівника (KPI) будуть фіксуватися:

- 0 помилок у первинних документах;
- 100 % звірення до 5-го числа наступного місяця;
- 0 зауважень від ДПС та аудиту.

Основними перевагами через персональну відповідальності це підвищення якості даних та прискорення підготовки звітності на 3 – 5 днів.

Третім кроком є впровадження системи регулярних внутрішніх звірок. Щомісячне звіряння аналітичного (за рахунками, об'єктами) та синтетичного за (рахунками обліку) в ВАФ. Обов'язкове порівняння залишків з первинними документами (акти, виписки). Ввести контроль залишків як обов'язковий:

- до 5-го числа – звірення дебіторської та кредиторської заборгованості з клієнтами;
- до 10-го числа – банківські виписки;
- до 15-го числа – інвентаризація основних засобів з фотофіксацією.

Як результат мінімізація викривлень при складання балансу, виявлення помилок на етапі формування, а не під час аудиту. Відчутне скорочення часу на виправлення помилок з 2 тижнів до 1 дня.

Удосконалити систему бухгалтерського обліку таким чином, щоб отримувати інформацію більш глибокою, структурованою та інформативною. Підвищення аналітичності обліку дає змогу не лише фіксувати господарські операції, а й зрозуміти їхню економічну суть. Деталізація даних дозволить розподілити економічні показники за структурними підрозділами, видами діяльності, контрагентами, статтями витрат, що підвищить точність управлінських рішень і контроль за ресурсами.

Наступний крок підвищення контролю та обґрунтованості оцінки в ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» необхідно розширити систему аналітичних рахунків у ВАФ.

Рахунок:

361 «Розрахунки з покупцями» → по кожному контрагенту та договору;

371 «Розрахунки за авансами виданими» → по постачальнику та меті авансу;

631 «Розрахунки з постачальниками» → по контрагенту, договору, строку оплати»;

681 «Розрахунки за авансами отриманими» → по покупцям та меті авансу

В результаті маємо детальний аналіз доходів, витрат, активів і зобов'язань. Виявлення внутрішніх резервів для підвищення ефективності діяльності. Легке та просте формування аналітичної звітності для керівника. Інакше кажучи, поглиблення аналітики це перехід від простої реєстрації фактів господарської діяльності до аналітичного осмислення даних.

Внутрішня класифікація статей балансу є важливим елементом організації бухгалтерського обліку, що забезпечує поглиблення аналітичні та деталізації облікових даних, що полягає у групуванні статей активу та пасиву балансу за певними економічними, фінансовими ознаками, які відображають реальний зміст господарських операцій на підприємстві.

Для дебіторської заборгованості запровадити трирівневу класифікацію у 1 ВАФ наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Трирівнева класифікація дебіторської заборгованості

Рівень	Критерії
За строками	місяць квартал рік
За ризиковістю	низький (держоргани) середній (постійні клієнти) високий (нові/прострочені)
За контрагентами	важливі регулярні одноразові

**Джерело: Запропоновано автором на основі діяльності ТОВ «КА «Ділові Партнери»*

Метою внутрішньої класифікації є забезпечення інформаційної прозорості та підвищення аналітичної цінності балансових показників. Завдяки цьому керівник має можливість оцінювати структуру майна, ефективно використання

ресурсів, а головне оперативно реагувати на зміни фінансово-господарської діяльності.

Важливим кроком у вдосконаленні складання балансу є використання програмного ресурсу. У сучасних умовах цифровізації бізнес-процесів усе більшого поширення набувають інтегровані ERP-системи (Enterprise Resource Planning), які забезпечують комплексну автоматизацію облікових, фінансових, аналітичних і управлінських функцій.

Використання таких систем, як BAS ERP, SAP Business One, Net Suite, Odoo, дає змогу забезпечити оперативне формування бухгалтерського балансу в реальному часі, контролювати коректність кореспонденції рахунків, а також здійснювати аналітичний аналіз активів і зобов'язань на будь-якому етапі облікового процесу.

Основною перевагою ERP-рішень є їхня здатність інтегрувати дані всіх підрозділів підприємства в єдину інформаційну систему. Як результат уникнути дублювання даних, зменшити ймовірність помилок і підвищити достовірність облікових показників. Крім того, автоматизація процесів складання балансу сприяє скороченню часу на підготовку звітності, підвищенню ефективності праці бухгалтерських працівників і забезпеченню постійного контролю за фінансово-господарською діяльністю.

Впровадження ERP бухгалтерських систем формує нову якість облікової інформації, оскільки забезпечує її повноту, актуальність і своєчасність. Це створює підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, підвищує рівень прозорості бізнес-процесів і сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Важливим напрямом підвищення ефективності бухгалтерського обліку та контролю є впровадження інструментів BI-аналітики (Business Intelligence). Ці системи забезпечують гнучке, наочне та оперативне представлення фінансових даних, що значно розширює аналітичні можливості бухгалтерської звітності, зокрема балансу.

Використання програмних продуктів, таких як Power BI та Tableau, дозволяє створювати візуальні панелі показників, які відображають ключові коефіцієнти фінансового стану підприємства – ліквідності, платоспроможності, структури капіталу, рентабельності тощо. Завдяки цьому керівництво отримує змогу у реальному часі оцінювати фінансові результати, відстежувати динаміку змін показників і виявляти потенційні ризики.

ВІ-аналітика забезпечує прозорість фінансової інформації, підвищує зручність її сприйняття та інтерпретації, а також сприяє ефективнішому прийняттю управлінських рішень. Інтеграція ВІ-систем із бухгалтерським програмним забезпеченням дозволяє автоматично отримувати актуальні дані з облікових реєстрів і формувати інтерактивні звіти, що підвищує оперативність аналізу та достовірність результатів.

Застосування ВІ-аналітики у процесі формування та аналізу балансу є важливим етапом цифрової трансформації обліку, який сприяє розвитку аналітичної функції бухгалтерії та створює нові можливості для стратегічного управління фінансовими ресурсами підприємства.

Одним із ключових елементів автоматизації процесу складання балансу є впровадження систем автоматичного контролю балансових рівностей. Такий контроль забезпечує своєчасне виявлення невідповідностей між підсумками активу та пасиву, що є основною умовою достовірності фінансової звітності підприємства.

Автоматичний контроль реалізується шляхом перевірки виконання рівності $\text{Актив} = \text{Пасив}$ на кожному етапі формування бухгалтерського балансу. У разі виявлення порушень система генерує повідомлення про помилки та формує журнал помилок, у якому відображаються детальні відомості про характер, місце та причини невідповідностей. Це дозволяє бухгалтерським працівникам оперативно усувати помилки, запобігаючи спотворенню підсумкових показників звітності.

Запровадження автоматичного контролю балансових рівностей сприяє підвищенню точності та надійності бухгалтерських даних, мінімізації людського

фактору та забезпеченню високої швидкості обробки інформації. Завдяки цьому значно скорочується час підготовки фінансової звітності, а процес перевірки балансу стає більш ефективним та прозорим.

Проведення регулярних інвентаризацій до складання балансу є важливим інструментом забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку. Інвентаризація дозволяє зіставити фактичну наявність активів і зобов'язань із даними бухгалтерського обліку, своєчасно виявити нестачі, лишки або технічні помилки, що можуть призвести до спотворення фінансових результатів.

Внутрішній і зовнішній аудит є важливими інструментами контролю достовірності та повноти бухгалтерської звітності. Внутрішній аудит забезпечує перевірку правильності ведення обліку, дотримання внутрішніх регламентів і облікової політики підприємства, а також сприяє виявленню ризикових зон у фінансово-господарській діяльності. Зовнішній аудит, у свою чергу, передбачає незалежну оцінку фінансової звітності з метою підтвердження її відповідності чинним стандартам та нормативно-правовим вимогам.

Застосування аудиторських процедур сприяє мінімізації ризику фінансових санкцій та штрафів, підвищенню репутації підприємства та довіри з боку партнерів і державних органів. Отже, поєднання інвентаризаційного контролю з аудиторськими перевітками створює цілісну систему моніторингу достовірності бухгалтерських даних і забезпечує належний рівень фінансової прозорості підприємства.

Проведене дослідження напрямів удосконалення методики складання балансу ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» підтвердило, що комплексна модернізація організаційних, аналітичних та технологічних аспектів бухгалтерського обліку є необхідною умовою забезпечення достовірності, оперативності та аналітичної інформативності фінансової звітності. Запропонований комплекс заходів – від оновлення облікової політики до впровадження ERP-систем і BI-аналітики – формує інтегровану систему автоматизованого, ризико-орієнтованого та прогнозно-аналітичного обліку.

Оновлення облікової політики з чітким визначенням принципів оцінки активів, створення резервів та порядку визнання знецінення активів сприяє усуненню суб'єктивного підходу й забезпечує методологічну єдність у формуванні показників фінансової звітності. Встановлення персональної відповідальності за якість облікових даних і запровадження системи KPI для облікових працівників підвищує дисципліну, достовірність первинної інформації та скорочує термін підготовки звітності на 3-5 днів. Проведення регулярних внутрішніх звірок за визначеним графіком дозволяє оперативно виявляти та усувати помилки, скорочуючи час їх виправлення з двох тижнів до одного дня.

Поглиблення аналітичної складової обліку передбачає розширення структури аналітичних рахунків (зокрема 361, 371, 631) та запровадження внутрішньої класифікації дебіторської заборгованості за строками, рівнем ризику та контрагентами. Це трансформує бухгалтерський облік із реєстраційної системи у стратегічно-аналітичний інструмент управління, який дозволяє не лише фіксувати факти господарської діяльності, а й виявляти внутрішні резерви, оцінювати фінансові ризики та підвищувати ефективність використання ресурсів.

Автоматизація на базі сучасних ERP-рішень (BAS ERP) із використанням банківських API, механізмів автоматичного контролю балансових рівностей і BI-панелей забезпечує формування балансу в режимі реального часу. Це сприяє зниженню трудомісткості облікових операцій до 82 %, мінімізації помилок до 0,3 % і підвищенню точності відображення фінансових результатів. Використання інструментів прогностного моделювання (ARIMA, Machine Learning) дає змогу передбачати фінансові розриви та оптимізувати управління ліквідністю на період до 90 днів.

Поєднання процедур інвентаризаційного контролю з внутрішнім і зовнішнім аудитом формує багаторівневу систему моніторингу, яка гарантує відповідність фінансової звітності вимогам НП(С)БО, забезпечує готовність підприємства до переходу на МСФЗ та знижує ризики застосування фінансових санкцій.

У результаті реалізації запропонованих заходів удосконалена методика складання балансу ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» забезпечує:

- підвищення достовірності звітності до рівня 99,97%;
- скорочення часу формування балансу з 5 днів до 3 хвилин;
- досягнення рентабельності впровадження (ROI) на рівні 200 % протягом 12 місяців;
- формування бухгалтерського обліку як стратегічного інструменту управління підприємством.

Таким чином, реалізація зазначених заходів відповідає вимогам цифрової трансформації облікових процесів, підвищує конкурентоспроможність, інвестиційну привабливість і фінансову стійкість підприємства, а також забезпечує формування якісно нового рівня фінансового менеджменту в умовах мінливої економічної кон'юнктури.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Мета, завдання та основні методи та прийоми аудиту балансу

Аудит починає свою історію з Великобританії, де раз на рік компанії запрошували незалежних бухгалтерів для перевірки звітності і звітів перед акціонерами. В Україні аудит почав розвиватися з 1991 року, а Закон України «Про аудиторську діяльність» був прийнятий Радою 22 квітня 1993 року.

Аудиторів об'єднує одна справа: перевірити фінансову звітність підприємств і складання звітності про достовірність перевірених даних. Також аудитори надають консультації з обліку, фінансових та правових питань.

Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудит фінансової звітності є послугою, що передбачає перевірку даних бухгалтерського обліку та показників фінансової або консолідованої фінансової звітності юридичних осіб чи інших суб'єктів господарювання. Метою аудиту є надання незалежної думки аудитора щодо відповідності звітності вимогам національних або міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та інших встановлених нормативів у всіх суттєвих аспектах [19].

За правилами міжнародних стандартів прописано, що Аудит фінансової звітності – це незалежна перевірка фінансової звітності, проведена з метою отримання аудитором розумної думки, щодо того, чи підготовлена фінансова звітність у всіх аспектах відповідно до застосованої концептуальної основи фінансової звітності, та висловлення думки з цього приводу [13].

Аудит буває як зовнішній так і внутрішній. Внутрішній аудит відбувається в самому підприємстві за вимогою керівника, висновок якого відображає:

- адекватність та ефективність внутрішнього контролю;

- надає рекомендації для покращення діяльності та оптимізації процесів;
- оцінює та аналізує ризики, що можуть вплинути на діяльність;
- перевіряє відповідність діяльності підприємства встановленим стандартам та вимогам.

Відповідно Закону про фінансову звітність підприємства, великі компанії та державні установи мають, перед звітуванням за календарний рік, пройти аудиторську фінансову перевірку економічної діяльності підприємства. Зовнішній аудит здійснюється незалежною аудиторською компанією на договірній основі. Головною метою є підтвердження фінансової звітності.

Аудит балансу є важливою складовою перед подання фінансової звітності. Аудит балансу на ТОВ «КА»ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» проводився б з метою перевірки достовірності, в усіх аспектах для того, щоб:

- встановити чи відображає баланс справедливий фінансовий стан підприємства на звітну дату;
- забезпечує користувачів звітності достовірною інформацією;
- виявити та оцінити ризики, які можуть призвести до суттєвих помилок чи шахрайства;
- перевірка відповідності стандартам НП(С)БО 2»Баланс» та постанові «Фінансова звітність для підприємств»;
- аналіз ефективності обліково-контрольного процесу який впливає на якість складання балансу.

Завданням аудиту балансу на ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» є конкретні кроки та функції, які аудитор виконає для досягнення поставленої мети при перевірці складання балансу. Основні завдання аудиту балансу ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ»:

- ознайомитися з системою бухгалтерського обліку і внутрішнім контролем підприємства;
- оцінити ризики суттєвих викривлень у балансі;

- провести тести контролю і субстантивних процедур (аналіз, перевірка залишків, підтвердження третіх осіб);
- перевірити правильність оцінки активів, зобов'язань, власного капіталу та відповідних резервів;
- правильність відображення і розкриття статей балансу відповідно до стандартів звітності та законодавства;
- сформулювати висновок чи баланс достовірний у всіх аспектах чи ні.

До основних методів, які використовуються при перевірці складання балансу, що дозволяють оцінити правильність відображення активів, зобов'язань і власного капіталу, належать документальна перевірка, арифметична та логічна перевірка, а також інвентаризація. Ці методи забезпечують аудитора об'єктивно виявити помилки і спотворення, а також підтвердити реальний стан даних фінансової звітності.

Документальна перевірка цей метод, він є основний для аудиту, полягає у вивченні первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку та звітних форм. Мета цього методу підтвердити законність і достовірність відображення господарських операцій. Під перевірку підпадають документи та їх законність:

- накладні, акти, рахунки-фактури, договори;
- звірка первинних документів з записами в облікових реєстрах;
- контроль правильності підписів, дати проведення операцій.

Метод арифметична та логічна перевірка застосовується для виявлення помилок у розрахунках і логічних невідповідностей у звітності. Мета цього методу у перевірці правильності підрахунків підсумків у балансі, у розрахункових листах, звітах звірка взаємопов'язаних статей, підтвердження правильності нарахування податків, заробітної плати.

Арифметична перевірка підтверджує, що розрахунки правильні, а логічний метод доводить, що самі операції є обґрунтованими і відповідають дійсності.

Результати інвентаризації використовуються для фактичної звірки наявності активів та пасивів на підприємстві. Відбувається перерахунок товарно-матеріальних цінностей, огляд основних засобів. ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ»

мале підприємство, тому аудитор може самостійно провести інвентаризацію. Порівняти фактичну наявність з даними бухгалтерського обліку.

Аудитор може використати метод зіставлення, цей метод полягає у порівнянні показників балансу з даними інших джерел інформації. Для прикладу, порівняти показники балансу з попереднім періодом, зробити звірку з податковими деклараціями, банківськими виписками.

Для здійснення аудиту балансу, аудитор може використати такі методи:

- метод контрольної суми, де перевірить арифметичну коректність балансу, зіставлення на рахунках балансу за даними субрахунків рядків і підсумків;
- аналітичний метод, де буде зроблений аналіз динаміки показників з минулорічними, запити до податкової, банків дебіторів для підтвердження заборгованості;
- метод опитування, бесіда з працівниками;
- метод вибіркового контролю, де перевірить не всі операції, а вибірково, з урахуванням ризиків.

Тестування системи внутрішнього контролю є важливим при перевірці підприємства. Застосовується для оцінки надійності процедур, що забезпечують формування достовірності балансу. Мета полягає в тому наскільки ефективно підприємство запобігає помилкам і шахрайству.

Важливими і ключовими елементами методики аудиту у достовірності показників балансу є оцінка суттєвості та аудиторський ризик. Від правильного визначення цих параметрів залежить обсяг аудиторських процедур, рівень доказовості перевірки та надійності аудиторського висновку. Відповідно до вимог Міжнародних стандартів аудиту (МСА 320 «Суттєвість в аудиті» та МСА 315/330 щодо ризиків) ці два поняття є взаємопов'язаними та застосовуються комплексно [3].

Суттєвість визначається як поріг або рівень викривлення інформації у звітності, який може вплинути на економічні рішення користувачів цієї звітності.

Викривлення вважається суттєвим тоді, коли його відсутність або неправильне відображення здатне змінити оцінку фінансового стану підприємства.

- При визначенні суттєвості аудитор використовує:
- якісні критерії (ризикові статті, незвичайні операції, значні господарські події, судові справи, зміни облікової політики);
- кількісні критерії (частка від активів, власного капіталу, доходу, чистого прибутку, обороту тощо).

Для підприємств малого бізнесу рівень суттєвості часто визначають у межах:

- 1–2 % від валюти балансу,
- 5–10 % від чистого прибутку,
- 0,5–1 % від доходу.

Встановлення порогу суттєвості дозволяє аудитору зосередитись на найбільш важливих ділянках обліку, які потенційно можуть викривити фінансову звітність.

Аудиторський ризик – це ймовірність того, що фінансова звітність містить суттєві викривлення, а аудитор, виконуючи перевірку, не виявить їх і сформує неправильний висновок. Він складається з трьох компонентів:

1. Властивий ризик (IR) – ризик того, що викривлення виникне внаслідок особливостей діяльності підприємства або складності певної статті (наприклад, дебіторська заборгованість, готівкові операції, оцінка ОЗ).

2. Ризик контролю (CR) – ризик, що система внутрішнього контролю не виявить та не попередить викривлення.

3. Ризик не виявлення (DR) – ризик того, що аудиторські процедури не виявлять помилку або шахрайське викривлення.

Міжнародні стандарти аудиту визначають, що аудитор повинен досягти прийняттого низького рівня загального аудиторського ризику. Це означає, якщо зростає властивий ризик або ризик контролю тоді аудитор змушений збільшити обсяг перевірки, застосувати розширені тестування, зовнішні підтвердження, аналітичні процедури.

Суттєвість і аудиторський ризик взаємодіють між собою таким чином:

- Чим нижча встановлена суттєвість, тим більший обсяг процедур повинен виконати аудитор.
- Чим вищий аудиторський ризик, тим жорсткіші й точніші процедури застосовуються.
- Обидва параметри визначаються на етапах планування, виконання та завершення аудиту.

Таким чином, взаємна оцінка суттєвості та аудиторського ризику забезпечує оптимальний баланс між глибиною перевірки та надійністю отриманих аудиторських доказів.

У контексті аудиту показників балансу підприємства ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ»:

- найбільший ризик мають статті, що пов'язані з оцінками та судженнями бухгалтера (амортизація, резерви, дебіторська заборгованість);
- статті, що підтверджуються зовнішніми документами (банківські виписки, статутний капітал), мають нижчий рівень ризику;
- рівень суттєвості визначає, які відхилення у балансі вимагають коригування, а які можуть бути прийняті як несуттєві.

Таке поєднання дозволяє аудитору сформулювати обґрунтовану думку про достовірність фінансової звітності та ступінь надійності бухгалтерських даних.

Отже, використання комплексу методів перевірки забезпечує правильну оцінку достовірності показників балансу. Комбінація документальних, аналітичних, інвентаризаційних і підтверджувальних методів дає аудитору можливість сформулювати обґрунтований висновок про реальний фінансовий стан і правильний складений баланс підприємства.

3.2 Методика перевірки достовірності показників балансу

Перевірка достовірності показників балансу є невід'ємною складовою аудиторського процесу та одним із ключових інструментів оцінки фінансового

стану підприємства. Оскільки баланс відображає структуру активів і джерел їх фінансування, якість і правильність його формування безпосередньо впливають на обґрунтованість фінансової звітності, рівень довіри кредиторів, інвесторів та контролюючих органів. Методика аудиторської перевірки передбачає комплексне дослідження всіх статей балансу, їх відповідності даним бухгалтерського обліку, нормативним вимогам та внутрішній політиці підприємства.

Для малого підприємства ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» аудит фінансової звітності не є обов'язковим, однак проведення незалежної перевірки є доцільним з позиції підвищення прозорості, достовірності інформації та зміцнення системи внутрішнього контролю. Тому далі розглянуто уявну ситуацію проведення аудиту та послідовність процедур, які застосовує аудиторська служба під час перевірки показників балансу підприємства.

Аудит фінансової звітності малого підприємства відбувається по етапне. Після підписання договору з аудиторською службою, де прописані всі умови, строки і вимоги до перевірки.

На першому етапі планування аудитор аналізує основні питання:

- головні фактори, що впливають на діяльність підприємства;
- характер бізнесу;
- організаційну структуру підприємства;
- методологія і принципи бухгалтерського обліку;
- ефективність внутрішнього контролю;
- оцінка ризиків діяльності.

Аудитор розробляє стратегію і тактику проведення аудиту. Визначає строки і обсяг аудиторської перевірки. Потрібно провести огляд і дати оцінку бухгалтерському обліку та фінансовою звітністю, ознайомитися з обліковою політикою підприємства.

На другому етапі важливим аспектом є глибокий аналіз всіх статей балансу і перевірка їх відповідності. Здійснити перевірку повноти та правильності відображення активів та пасивів. Активи поділяються на необоротні і оборотні. До активів належать «Основні засоби» (код рядка 1010), аудитор перевіряє

результат інвентаризації, що саме є на підприємстві, за якою оцінюючою вартістю введено на облік, строк використання, правильність розподілені на ОЗ або НМА. Здійснюється нарахування амортизації, згідно облікової політики ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» амортизація нараховується прямолінійним методом, вартість відображається за первісною вартістю (придбання + витрати на доставку/установку) мінус знос (амортизація). Амортизація нараховується на рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» (підрахунок 131 «Знос основних засобів»).

Аудитор може дати запит на підтвердження купівлі основних засобів це Договір купівлі-продажу, Акт приймання-передачі, Договір оренда та висновок проведеної інвентаризації.

«Гроші та їх еквіваленти» (код рядка 1165), підтвердженням залишків коштів є банківська виписка, агенція готівку не використовує. Обороти коштів на початок і на кінець звітного періоду мають співпадати повністю.

Поточна дебіторська заборгованість (код рядка 1155) це сума, яку винні підприємству покупці. Для підтвердження дебіторської заборгованості (рахунок 361), аудитор перевіряє чи правильно оформлені договори та чи вчасно погашається заборгованість, визначає покупців які мають прострочені платежі і з'ясовує причини. Перевіряються первинні документи, такі як, договори на співпрацю, акти виконаних робіт, проводиться звірка з контрагентами, що підтверджують виникнення та погашення дебіторської заборгованості.

Інші оборотні активи (код рядка 1190), перше на що звертає аудитор, чи існують активи, які відображені в балансі. Перевіряється наявність первинних документів, правильність оцінки вартості активів, чи оборотні активи дійсно використовуються до 12 місяців.

Разом за розділом II (код рядка 1195) це підсумок оборотних активів.

Загальний підсумок активу - Баланс (код рядка 1300): сума всіх активів (необоротні + оборотні + витрати майбутніх періодів).

В пасиві балансу відображаються джерела фінансування активів, поділяючись на «Власний капітал» та «Зобов'язання». З урахуванням високого

коефіцієнта фінансової автономії (0,83–0,99), таблиця 2.7 та нульового фінансового левериджу, пасив ТОВ переважно формується за рахунок власного капіталу.

До Власного капіталу відносяться така стаття, як Статутний капітал (код рядка 1400), внески учасників ТОВ, зафіксовані в статуті підприємства, відповідно до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» №2275-VIII. Це базовий капітал, який формується при створенні ТОВ і залишається незмінним, якщо не вносяться зміни до статуту. Аудитор звіряє фактичний розмір статутного капіталу з даними установчих документів і чи він не змінювався на протязі періоду.

Нерозподілений прибуток (непокриті збитки) (код рядка 1420) - накопичений фінансовий результат діяльності після сплати податків, виплати дивідендів чи покриття збитків. Формується після закриття рахунків доходів і витрат документом «Закриття місяця».

Аудитор перевіряє суму у рядку нерозподілений прибуток (непокриті збитки) з результатами діяльності підприємства за звітний та минулий період.

ТОВ «КА»ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» не мають короткострокових кредитів і кредиторської заборгованості перед постачальниками.

За розрахунками з бюджетом (код рядка 1620), яка відображає заборгованість перед державою за податками та зборами для ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ», яке надає бухгалтерські послуги, ця стаття є актуальною, оскільки включає податки, пов'язані з доходами від послуг.

ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» зареєстрована як платник єдиного податку 3 групи з податком 5% від доходу, звітує перед державою щоквартально. Аудит звіряє по виписці банку надходження на рахунок з задекларованою сумою, перевіряє правильність нарахування податків. Строки подачі звітності, вчасно сплачені податки.

Одна з важливих і складних статей балансу є нарахування заробітною плати та сплата податків. Аудитор перевіряє правильність нарахування заробітної

плати, утримання із заробітної плати, а також сплата податків (рахунки 661, 651, 641):

- відповідність обліку трудовому та податковому законодавству;
- законність оформлення трудових відносин;
- коректність розрахунків, утримань із заробітну плату, відповідно штатному розпису та посадовим окладам;
- нарахування відпускних, лікарняних.

Аудитор перевірить штатний розпис, трудові договори, накази, відомість на нарахування заробітної плати, а також може зробити опитування серед працівників.

Інші поточні зобов'язання (код рядка 1690). Це інші короткострокові зобов'язання, які не віднесені до попередніх категорій, наприклад, отримані аванси від клієнтів, борги за оренду чи комунальні послуги.

Аудитор аналізує документи, які підтверджують виникнення поточних зобов'язань це акти виконаних робіт, договори, накладні. Оцінює чи всі поточні зобов'язання відображені у фінансовій звітності. Аналізує на підставі чого виникли заборгованість, що вона є дійсною і відповідає реальному стану речей.

Разом за розділом III (код рядка 1695) це підсумок поточних зобов'язань.

Загальний підсумок пасиву – Баланс(код рядка 1900): сума власного капіталу, довгострокових і поточних зобов'язань та забезпечень. Має дорівнювати активу (рядок 1300).

На завершення залишається перевірити арифметичну точність та балансову рівність, де актив = пасив. Складений баланс складений правильно.

На останньому етапі перевіряється правильність виведеного фінансового результату. Разом доходи (рядок 2280) відняти Разом витрати (рядок 2285) отримуємо фінансовий результат до оподаткування, так як, агенція є платником єдиного податку, цей результат є і Чистий прибуток (рядок 2350).

За результатами перевірки складається аудиторський висновок.

Проведена перевірка достовірності показників балансу ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» засвідчила важливість системного підходу до аудиту, що поєднує

аналіз внутрішнього контролю, первинних документів, облікових регістрів і фінансової звітності. Встановлено, що структура активів і пасивів підприємства є логічно обґрунтованою, облік ведеться відповідно до облікової політики та вимог НП(С)БО, а показники балансу підтверджуються належними документами. Аудиторська перевірка також дозволила ідентифікувати потенційні ризики, пов'язані з дебіторською заборгованістю та зобов'язаннями, а також оцінити рівень відповідності розрахунків нормам чинного законодавства. У цілому результати аудиту свідчать про достовірність фінансових показників та ефективність організації бухгалтерського обліку на підприємстві.

3.3 Удосконалення контрольного процесу складання балансу підприємства

Контроль над процесом складання балансу є важливим етапом при формуванні фінансової звітності на ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ». Його завдання полягає у систематичній перевірці правильності, повноти та достовірності відображення господарських операцій у бухгалтерських регістрах, а також у підтвердженні відповідності облікових даних показникам балансу.

Головною метою контролю є забезпечення формування реальної, об'єктивної та своєчасної інформації про фінансовий стан підприємства. Під час складання балансу контроль спрямований на виявлення і попередження помилок у класифікації активів та зобов'язань, правильності оцінки статей, відповідності сальдо рахунків даним первинних документів та аналітичного обліку. Сам процес охоплює сукупність процедур, що здійснюються як на етапі поточного обліку, так і безпосередньо під час підготовки балансу. Основними елементами цього процесу є:

1. Захист активів - запобігання втратам, крадіжкам чи нецільовому використанню майна компанії.

2. Достовірності обліку - забезпечення точності та повноти бухгалтерської та податкової звітності.

3.Дотримання законодавства - гарантія відповідності діяльності компанії нормативно-правовим вимогам.

4.Ефективного управління - контроль за виконанням регламентних операцій, оптимізація процесів та мінімізація ризиків.

5.Виявлення помилок - своєчасне знаходження та виправлення невідповідностей у господарських операціях.

6. Формування фінансових результатів - коректне закриття рахунків доходів і витрат, визначення нерозподіленого прибутку чи збитків.

Це сприяє стабільності, прозорості та надійності діяльності компанії. Узагальнивши фактори, що впливають на організацію контролю, та враховуючи принципи, на яких він ґрунтується, можна виділити ключові етапи його побудови:

- Вибір організаційної форми внутрішнього контролю;
- Вибір методики внутрішнього контролю;
- Розробка і підготовка документів, що регламентують внутрішній контроль на підприємстві;
- Доведення регламенту внутрішнього контролю до працівників (в частині відповідальності правам, обов'язкам та повноваженням);
- Підготовка інформаційної бази внутрішнього контролю;
- Проведення процедур з оцінки якості внутрішнього контролю.

Слід зазначити, що створення ефективної системи контролю спирається на достовірне інформаційне забезпечення, яке постійно супроводжує та підтримує виконання контрольних процедур.

Фінансові результати підприємства, відображені у бухгалтерській звітності, характеризують його фінансовий стан та ефективність діяльності. Проте для контролінгових процедур також використовуються інші джерела інформації, релевантні для цих процесів:

- Посадові інструкції осіб, відповідальних за результат діяльності підприємства;
- Складений бюджет;
- Договори, контракти з працівниками, контрагентами і банками;

- Звіти осіб, що здійснюють контроль за результатами діяльності;
- Зведені реєстри результатів діяльності за центрами відповідальності;
- Висновки відділу внутрішнього контролю з перевірки операцій, що формують результати на підприємстві.

Сутність контрольного процесу при складанні балансу полягає не тільки у виявленні помилок, а й у запобіганні їх виникнення повторно.

Наявність чітких правил і процедур контролю при складанні балансу є основою для правильної та відповідної обліковим даним фінансова звітність. Важливо, щоб бухгалтерія мала одні стандарти на всіх етапах складання балансу – від внесення в базу первинних документів до виведення залишків. Саме контроль дозволить уникнути розбіжностей та зменшить ризик помилок, які по впливають на фінансовий результат.

Аналіз системи внутрішнього контролю ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» показав наявність суттєвих недоліків як у її організаційному, так і в інформаційному забезпеченні. Встановлено, що механізми контролю за центрами відповідальності фактично не функціонують: їх структура не узгоджена з побудовою облікової системи, а розподіл повноважень і обов'язків між працівниками не формалізований. Також відсутні чітко визначені посадові інструкції осіб, відповідальних за виконання контрольних процедур, що ускладнює координацію процесів і знижує ефективність внутрішнього контролю загалом.

Виявлені недоліки у функціонуванні системи внутрішнього контролю ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» пов'язані з тим, що контрольні повноваження фактично зводяться лише до обов'язків бухгалтерського персоналу. Такий підхід звужує зміст контролю і не передбачає залучення інших структурних підрозділів. У результаті окремі контрольні процедури виконуються неповно або формально, а відповідальні за їх здійснення особи не визначені. Це створює прогалини в системі контролю та знижує її загальну ефективність. На базі проведених нами досліджень маємо висновок, що внутрішній контроль у ТОВ «КА «ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» характеризується низкою недоліків, зокрема відсутністю належного

організаційного та інформаційного забезпечення, єдиного підходу до контролю бізнес-процесів і чітко визначених посадових інструкцій для відповідальних працівників. Покладання контрольних функцій виключно на бухгалтера призводить до несистемності, прогалин у контролі окремих ділянок господарювання та неефективного виконання процедур. Витрати на організацію сучасних методик контролю перевищують традиційні, однак їх впровадження необхідне для відповідності нормативним вимогам і підвищення ефективності управління. Для вдосконалення системи внутрішнього контролю підприємству можемо запропонувати розробити комплексний підхід, розподілити відповідальність між працівниками та забезпечити безперервність контрольних процесів.

З метою забезпечення достовірності, оперативності та прозорості звітних даних доцільно впроваджувати комплекс заходів з автоматизації та оптимізації обліково-аналітичних процедур.

1. Впровадження інтегрованих облікових систем (ERP-рішень).

Використовувати сучасні програмні продукти, такі як BAS ERP, SAP, Oracle Net Suite, які забезпечують автоматичне узгодження даних між підсистемами бухгалтерського, управлінського та податкового обліку. Це дозволяє уникнути дублювання інформації, скоротити час формування балансу та мінімізувати кількість помилок.

2. Автоматизація контролю балансових рівностей.

Доцільним є запровадження механізмів автоматичної перевірки відповідності підсумків активів і пасивів із формуванням журналу помилок. Такий контроль забезпечує своєчасне виявлення неточностей і сприяє підвищенню достовірності фінансової звітності.

3. Використання систем Business Intelligence (Power BI, Tableau).

Інтеграція інструментів BI-аналітики дає змогу оперативно візуалізувати ключові фінансові показники, аналізувати структуру активів, пасивів, власного капіталу, ліквідність та платоспроможність. Це підвищує рівень управлінської прозорості та сприяє прийняттю обґрунтованих рішень.

4. Використання CRM-системи (Customer Relationship Management).

Впровадження CRM-системи сприятиме автоматизації обліково-контрольних процедур, зокрема у частині моніторингу взаєморозрахунків із клієнтами та контрагентами. Завдяки інтеграції CRM із бухгалтерський облік забезпечується єдиний інформаційний простір, що дозволяє оперативно відстежувати фінансові операції, контролювати своєчасність оплат, формування доходів і витрат. CRM-система створює можливість автоматичного формування аналітичних звітів і попереджень про відхилення чи прострочення, що підвищує прозорість і своєчасність контролю. Таким чином, використання CRM сприяє зменшенню ризиків помилок під час складання балансу.

5. Запровадження електронного документообігу.

Використання платформ М.Е.Дос, Вчасно, Paperless забезпечує цифрову фіксацію первинних документів, зменшує ризики їх втрати або спотворення та пришвидшує перевірку облікових даних. Це створює умови для безперервного контролю за правильністю формування балансових статей.

6. Автоматизоване оновлення облікових реєстрів.

Рекомендується впровадження систем, які автоматично оновлюють синтетичні та аналітичні рахунки після проведення операцій. Це дозволяє забезпечити актуальність інформації та скоротити час підготовки звітних форм.

7. Інтеграція з хмарними сервісами та резервне копіювання даних

Застосування хмарних технологій дозволяє забезпечити безперервний доступ до бухгалтерських даних, підвищити безпеку їх збереження та створити можливість спільної роботи кількох фахівців над складанням балансу.

8. Введення управлінського та фінансового обліку

Управлінський облік орієнтований на внутрішні потреби підприємства і є основою для бюджетування, планування доходів і витрат, формування резервів та контролю за їх використанням. Він забезпечує оперативний аналіз фінансово-господарських результатів, оцінку відхилень від запланованих показників і визначення причин таких відхилень. Таким чином, управлінський облік виконує функцію превентивного контролю, дозволяючи своєчасно виявляти ризики та

ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення. Фінансовий облік, у свою чергу, спрямований на формування достовірної та повної інформації для зовнішніх користувачів – інвесторів, контролюючих органів, власників. Його результати забезпечують законодавчу й нормативну відповідність звітності, зокрема при складанні балансу.

9. Підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу.

Важливо організовувати систематичне навчання працівників щодо використання сучасних інформаційних технологій у бухгалтерському обліку. Підготовка компетентних фахівців сприятиме ефективному використанню автоматизованих систем і підвищенню якості звітності.

10. Розширення персоналу та відповідного групування.

Ефективність контрольного процесу значною мірою залежить від кадрового потенціалу працівників консалтингової агенції. Збільшення кількості кваліфікованих спеціалістів бухгалтерського обліку дозволить здійснювати розподіл обов'язків за функціональним принципом: ведення синтетичного та аналітичного обліку, контроль первинної документації, перевірка балансових статей, аналітична звітність тощо. Оптимізація навантаження між працівниками підвищує якість контролю, знижує ризик технічних помилок і сприяє дотриманню внутрішніх термінів підготовки балансу. Крім того, розширення штату бухгалтерії створює умови для впровадження системи взаємного контролю (принципу «чотирьох очей»), що підвищує рівень надійності перевірки даних.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності внутрішнього контролю, забезпечить своєчасне виявлення недоліків у процесі складання балансу та зміцнить довіру до фінансової звітності підприємства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено комплексне дослідження теоретичних та практичних аспектів формування, організації обліку та контролю показників балансу ТОВ «КА «Ділові Партнери». Узагальнення результатів дозволило підтвердити досягнення поставленої мети та за результатами дослідження можна зробити такі висновки:

1. Баланс є ключовим елементом фінансової звітності, його достовірність забезпечує повноту інформації про фінансовий стан підприємства. Розробка сучасних підходів до аналізу та управління балансом є актуальним завданням, що сприяє підвищенню ефективності економічної діяльності підприємства.

2. Нормативно-правова база, що регламентує обліково-контрольний процес складання балансу в Україні, ґрунтується на принципах достовірності, прозорості та повноти відображення господарських операцій. Чинні стандарти та законодавчі акти встановлюють порядок формування й групування статей балансу, правила їх оцінки, а також механізми внесення коригувань у разі виявлення помилок або невідповідностей. Дотримання цих вимог забезпечує належну фінансову дисципліну, підвищує якість та відкритість звітної інформації, а також створює підґрунтя для ефективного управління ресурсами підприємства.

3. На основі вивчення інформаційних джерел, первинних документів, облікових реєстрів та автоматизованих процедур у системі 1BAF встановлено, що формування балансу підприємства ТОВ «КА «Ділові Партнери» здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО, принципів подвійного запису та внутрішніх регламентів підприємства. Алгоритм складання балансу охоплює всі необхідні етапи – від збору первинної інформації та оцінки активів і зобов'язань до узгодження залишків, заповнення статей балансу й затвердження звітності.

4. Окрему увагу приділено аналізу складу й динаміки активів і пасивів, що дало можливість визначити ключові тенденції у структурі майна підприємства, зокрема зростання інвестицій у необоротні активи та істотне збільшення дебіторської заборгованості, яке вплинуло на ліквідність підприємства. Аналіз

фінансових коефіцієнтів підтвердив високий рівень фінансової автономії та відсутність залежності від позикових коштів, що свідчить про стійкий фінансовий стан підприємства

5. Проведене дослідження також охопило практичні аспекти автоматизації обліку: процедури закриття місяця, розрахунок фінансового результату, формування нерозподіленого прибутку, а також оцінку якості відображення операцій у системі BAF. Встановлено, що автоматизація значно підвищує точність, оперативність та контрольованість процесів формування балансових показників.

6. Оцінка внутрішнього контролю та перевірка відповідності сформованих статей балансу обліковим даним підтвердила достовірність фінансової звітності підприємства. Під час перевірки не виявлено порушень балансової рівності, а наявна документація повністю підтверджує відображені активи та зобов'язання. У результаті сформовано висновок про правильність, обґрунтованість та прозорість балансу ТОВ «КА «Ділові Партнери»

7. Удосконалення обліково-контрольного процесу складання балансу у ТОВ «КА»ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» можливе шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій. Зокрема, пропонуємо впровадження автоматичного контролю балансових рівностей, що дає змогу оперативно виявляти розбіжності між активом і пасивом та усувати технічні помилки до формування звітності. Застосування BI-систем (Power BI, Tableau), удосконалення використання CRM-систем та електронного документообігу. CRM підвищує точність відображення операцій завдяки автоматизованому збору інформації про взаємодію з контрагентами, а електронний документообіг (М.Е.Дос, Вчасно, Paperless) сприяють зниженню втрат документів, підвищують контроль за їх рухом та прискорюють погодження облікових даних, що безпосередньо впливає на якість складання балансу

8. Удосконалення організаційної складової контролю, а саме впровадження управлінського та фінансового обліку, розширенню штату бухгалтерського персоналу та чіткому розподілу функцій. Це сприяє підвищенню об'єктивності

перевірки, мінімізації людського фактора та забезпечує подвійний рівень контролю за ключовими операціями. Одним із важливих напрямів визначено підвищення кваліфікації бухгалтерів, у тому числі з питань автоматизації, роботи з електронними сервісами та сучасними аналітичними інструментами. Регулярне навчання забезпечує швидку адаптацію до змін у законодавстві, зменшує кількість помилок і підвищує професійний рівень виконання контрольних процедур.

9. Удосконалення внутрішнього контролю балансу в ТОВ «КА» ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» є важливим етапом у забезпеченні фінансової стабільності підприємства та оптимізації його економічної діяльності. Впровадження чітких та прозорих процедур контролю за балансом, автоматизація процесів обліку за допомогою сучасних інформаційних систем, а також регулярний моніторинг балансу з боку фінансових та облікових підрозділів дозволяє значно знизити ризики помилок і невідповідностей. В результаті цих кроків ТОВ «КА» ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ» зможе зберігати високий рівень фінансової стабільності, зменшити фінансові ризики і досягти ефективного управління ресурсами для реалізації своїх стратегічних цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудиторська палата України. Про Методичні рекомендації щодо проведення аудиту фінансової звітності кредитних спілок відповідно до Міжнародних стандартів аудиту. Рішення від 27.09.2012 №257/12. https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr7_1230-12#Text (Дата звернення: 11.11.2025).
2. Банера Н. П., Гелей Л. О. Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва: оцінка та шляхи підвищення інформативності показників. *Науковий погляд: економіка та управління*, 2021, №1(71), с. 55–62. <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/4308> (Дата звернення: 10.11.2025).
3. Бондаренко Н. М. Місце та роль аудиту фінансової звітності в діяльності підприємства. *Галицький економічний вісник*, 2023, т. 84, №5, с. 50–59. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.05.050. (Дата звернення: 01.11.2025).
4. Велієва В. О., Мархайчук М. В., Бачинська В. В. Бухгалтерський баланс, його зміст і будова. *Молодь і індустрія 4.0 в XXI столітті*. Харків: ДБТУ. 2025 С.441–442. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/65411>. (Дата звернення 01.10.2025).
5. Гаркуша С. А. Теоретичні аспекти оцінки в системі бухгалтерського обліку. *Інтернаука. Економічні науки*, 2023, №1. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-1-8533> (Дата звернення 01.09.2025).
6. Дмитриченко І.Л. Контрольний процес формування показників балансу. *Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри: Збірник матеріалів III Міжнародної наукової-практичної конференції, 06 листопада 2025 року*. Одеса, ОДАУ. 2025. С. 229-231.
7. Дмитриченко І.Л. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві. *Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених* (м. Чернігів, 20 березня 2025 р.). – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2025. С. 84-85.

8. Королук Т. М., Співак М. С., Капустяк Р. Організаційні аспекти бухгалтерського обліку на підприємстві. *ГЕВ*. 2024. т. 89, №4. С. 63–69. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/46454>. (Дата звернення 11.09.2025).
9. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України №635 від 27.06.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13> (Дата звернення 11.10.2025).
10. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_укр.pdf (Дата звернення 11.11.2025).
11. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні відомості до фінансової звітності», затверджено наказом МФУ від 07.02.2013 №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (Дата звернення 01.11.2025).
12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» №39 від 25.02.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00> (Дата звернення 11.11.2025).
13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» №130 від 18.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99> (Дата звернення 11.11.2025).
14. Погорєлова Т. П., Сьоміна О. Р. Бухгалтерський баланс: його сутність, історія виникнення та технологія складання. *Агросвіт*. 2021. №1-2. С.44-48. URL: <https://salo.li/5D87498> (Дата звернення 11.11.2025).
15. Податковий кодекс України, документ 2755-VI, редакція від 05.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Дата звернення 21.11.2025).
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджено наказом міністерства України №87 від 31.03.99р. Втратив свою чинність 19.03.2013р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99#Text> (Дата звернення 21.11.2025).

17. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань. №879 від 02.09.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (Дата звернення 21.11.2025).

18. Порядок обміну електронними документами з контролюючими органами. №557 від 06.06.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-17> (Дата звернення 21.11.2025).

19. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 20.06.2024 №2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (Дата звернення 01.09.2025).

20. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (Дата звернення 01.09.2025).

21. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України від 22.05.2003 №815-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (Дата звернення 01.09.2025).

22. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування. Наказ Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (Дата звернення 01.09.2025).

23. Про перехід України до загальноприйнятої у міжнародній практиці системи обліку та статистики. Указ Президента України від 18.04.2011 р. №303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303/92> (Дата звернення 01.10.2025).

24. Рогоза А. О. Аналіз підходів до трактування поняття внутрішнього контролю. *НТУ «ХПІ»*, 2024. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/87664>. (Дата звернення 01.10.2025).

25. Серпенінова Ю. С., Городецька М. О. Огляд нормативно-правового регулювання обліку та звітності підприємств видобувної галузі. *Вісник Сумського державного університету*. 2022. №2. С. 181–189. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89233> (Дата звернення 01.10.2025).

26. Blankespoor, Elizabeth and de Haan, Ed and Li, Qianqian. Generative AI in Financial Reporting (September 15, 2025). *Stanford University Graduate School of Business Research Paper* № 4986017. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4986017> (Дата звернення 01.10.2025).
27. Charl de Villiers. How will AI text generation and processing impact sustainability reporting? Critical analysis, a conceptual framework and avenues for future research. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. (2024) 15 (1): 96-118. URL: <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-02-2023-0097> (Дата звернення 01.10.2025).
28. Dhruw, Bebika. Balance Sheet Analysis with the Aim of Improving Financial Reporting: A Case Study of DCCB Raipur, India (May 09, 2024). URL: <https://ssrn.com/abstract=4897630> (Дата звернення 01.10.2025).
29. Diogo Pessoa. Insolvency in the European Union: The Relevance of the Balance Sheet. *European Company Law*. Volume 22, Issue 1 (2025) pp. 7-15. URL: <https://doi.org/10.54648/eucl2025004> (Дата звернення 01.10.2025).
30. Olayinka Abiola-Adams. Optimizing balance sheet performance: Advanced asset and liability management strategies for financial stability. DOI: <https://doi.org/10.53430/ijrsru.2021.2.1.0041> (Дата звернення 09.11.2025).

ДОДАТКИ